

10.03.2015

Effekt- og resultatverktøy for Områdeløft

Utarbeidet for Husbanken

For information on obtaining additional copies, permission to reprint or translate this work, and all other correspondence, please contact:

DAMVAD

info@damvad.com
damvad.com

Copyright 2014

Sammendrag	7
1 Problemstilling og metode	9
1.1 Behov for et enhetlig resultat- og effektmålingsverktøy	9
1.2 Indikasjon på måloppnåelse og gjenstand for dialog og kunnskapsutvikling	9
1.3 Tilnærming og datakilder	10
1.3.1 Trinn 1: Vurdere målbildet	11
1.3.2 Trinn 2: Valg av indikatorer	13
1.3.3 Trinn 3: Måle på indikatorene	13
1.3.4 Datakilder	14
1.3.5 Videreføring etter 2014	14
2 Bakgrunn for Områdeløft	15
2.1 Områderettede innsatser verden over	15
2.1.1 Kritikk av områderettede innsatser	16
2.1.2 Hvor kan områderettede innsatser bidra	18
2.2 Program for Områdeløft	20
2.2.1 Behov for felles innsats	20
2.2.2 Todelt målsetning	21
2.2.3 Arbeidet skal være kunnskapsbasert	22
2.2.4 Kriterier for deltagelse i Områdeløft	22
2.2.5 Finansieringen skal utløse andre midler	23
2.2.6 Tydelig rollefordeling mellom Husbanken og kommunene	23
2.2.7 Arbeid basert på muligheter og utfordringer i de utvalgte områdene	24
3 Beskrivelse av effekt og resultatverktøyet	25
3.1 Tydeliggjøring og forenkling av målhierarkiet	25
3.1.1 Hovedmålet – bærekraftig befolkningsutvikling og trivsel	25
3.1.2 Delmål 1: Flere boliginvesteringer	26
3.1.3 Delmål 2: Bedre privat og offentlig tjenesteyting	26
3.1.4 Delmål 3: Økt investeringer og bruk av fysiske møteplasser og uteområder	27
3.1.5 Delmål 4: Økt sosial deltagelse	27
3.2 Valg av indikatorer	27
3.2.1 Hovedmålet – mer fysisk og sosialt bærekraftig	29
3.2.2 Delmål 1: Flere boliginvesteringer	31
3.2.3 Delmål 2: Bedre privat og offentlig tjenesteyting	33
3.2.4 Delmål 3: Økt investeringer og bruk av fysiske møteplasser og uteområder	35
3.2.5 Delmål 4: Økt sosial deltagelse	36
3.3 Vurdering og drøfting av datakildene	38
3.3.1 Datakilder brukt i årets måling	38
3.3.2 Andre datakilder som kan tenkes brukt	39

4	Nullpunktsmåling	42
4.1	Forklaring til målingene	42
4.2	Oppsummering av nullpunktsmålingene	42
4.2.1	Stor grad av trivsel, men flere tydelig innslag av utrygghet i områdeløftområdene	42
4.2.2	Relativt lave boliginvesteringer	43
4.2.3	Lite tilbud av privat personrettet tjenesteyting	43
4.2.4	Lite investeringer i, men fornøydhhet med møteplasser og uterom	44
4.2.5	Lite sosialt utenforskap.	44
Kilder		46
Vedlegg		49
4.3	Intervjuobjekter	49
4.4	Deltagelse på programledersamling	49
4.5	Grunnkretser som inngår i Områdeløft	49
4.6	Mål for Områdeløft	54

Sammendrag

DAMVAD har fått i oppdrag fra Husbanken å utvikle et resultat- og effektmålingsverktøy for Husbankens program for Områdeløft.

Oppdraget er tredelt:

- Framskaffe kunnskap om resultater og effekter på tvers av områder
- Utvikle et robust verktøy for videre måling av resultater og effekter
- Bidra til læring og kunnskapsutvikling i Husbanken og i Områdeløftene

Vi har i arbeidet lagt vekt på først å etablere en god forståelse av hvilke mål Områdeløft har og hvilke indikatorer som kan gi informasjon av hvordan programmet beveger seg mot målet. Utarbeidelsen av

denne målforståelsen har i seg selv gitt verdifull læringsutbytte.

Områdeløfts mål kan oppsummeres som i figuren nedenfor. I figuren er det også tatt inn hvilke indikatorer som kan gi informasjon om de ulike målformuleringene.

Det er viktig å understreke at Områdeløft ikke igangsetter prosjekter som direkte påvirker programmets overordnede mål. Prosjektene vil typisk være små og virke over lang tid. Områdeprosjektene har også til dels preg av å mobilisere andre samfunnsaktører som kan bidra med fysiske eller immaterielle investeringer som virker i same retning som områdeløft-

FIGUR 0.1
Målforståelse og indikatorvalg

Kilde: DAMVAD

prosjektene. Det er hvordan denne samlede innsatsen virker over tid som vil påvirke de ulike indikatorene som er valgt ut.

Indikatorgjennomgangen viser at demografien i områdeløftområdene ikke er mye forskjellig fra kommunene de er en del av. Størst forskjell er knyttet til at flere føler seg utrygge i områdeløftområdene enn utenfor. Utrygghetsfølelsen er likevel ikke større enn at de aller fleste oppgir stor grad av trivsel med eget bomiljø.

Rapporten presenterer et omfattende verktøy for å måle resultat og måloppnåelse langs mange parametre. Det er viktig å understreke at selv om det etableres et verktøy for å måle resultater og effekter, vil ikke verktøyet fortelle den fulle sannheten om områdesatsingene. En viktig grunn er at det ikke er identifiserbare data knyttet til alle mål Områdeløft har.

Indikatorene skal derfor leses som nettopp indikatorer på bevegelse mot et mål. Indikatorutviklingen må så tolkes i forhold til hvilke prosjekter som er gjennomført.

Enkelte indikatorer kan også leses som en form for varslingsystem. Dersom avviket fra sammenligningsgrunnlaget endres mye, kan det være grunnlag for å melde behov for særskilte tiltak.

Resultatene fra første nullpunktsmåling er oppsummert i kapittel 4.

1 Problemstilling og metode

I dette kapitlet beskriver vi formålet med å utvikle et verktøy for måling av effekter i områderettet innsats og hvordan vi har tilnærmet oss oppgaven rent metodisk. Kapitlet gir en beskrivelse av hvordan resultat- og effektmålingsverktøyet er utviklet og hvordan det er tenkt brukt.

1.1 Behov for et enhetlig resultat- og effektmålingsverktøy

Husbanken forvalter statlige budsjettmidler til program for Områdeløft. Programmet tilfører geografisk avgrensede områder, med definerte levekårsutfordringer, ekstra ressurser. Formålet er å bidra til at områdene blir mer fysisk og sosialt bærekraftige. God informasjon om hvilke resultater og effekter ressursinnsatsen gir, er nødvendig for målrettet videreutvikling av innsatsen.

DAMVAD har fått i oppdrag fra Husbanken å utvikle et resultat- og effektmålingsverktøy for Husbankens program for Områdeløft.

Oppdraget er tredelt:

1. Framskaffe kunnskap om resultater og effekter på tvers av områder
2. Utvikle et robust verktøy for videre måling av resultater og effekter
3. Bidra til læring og kunnskapsutvikling i Husbanken og i Områdeløftene

I 2012/2013 utviklet Husbanken en programbeskrivelse av Områdeløft, som gir overordnet mål for prosjektene som pågår, og for ev. senere prosjekter som områdesatsingen kan omfatte. Programbeskrivelsen utdyper også behovet for kunnskapsutvikling

og retningslinjer for finansiering. Vi kommer tilbake med nærmere beskrivelse av programplanen i kapittel 3.

Under arbeidet med programbeskrivelsen har Husbanken sett behov for å framskaffe mer kunnskap om resultater og effekter av Områdeløftsatsingen. Områdene rapporterer omfang av igangsatte aktiviteter og enkelte evalueringer av satsingene er gjennomført. Imidlertid har både rapporteringen og de foregående evalueringene¹ vært mer innrettet mot å rapportere prosess, innhold, aktiviteter og forløp i prosjektene – enn på hva som faktisk er oppnådd av resultater og effekter. Rapporteringen fra de ulike områdene har tidels benyttet ulike format og hatt forskjellig innhold.

Prosjektet må også ses på bakgrunn av et voksende behov for et verktøy som favner alle områdene som omfattes av programmet. Behovet forsterkes av at flere nye områder vil bli omfattet av programmet.

1.2 Indikasjon på måloppnåelse og gjenstand for dialog og kunnskapsutvikling

Et enhetlig resultat- og effektmålingsverktøy må nødvendigvis ta utgangspunkt i data som er identifiserbare og som kan følges over tid. For å være relevante må data samvariere med de målene programmet skal oppnå. Når man ser utvikling i et samlet indikatorverktøy, vil verktøyet gi innsikt i hvilke resultater og effekter ressursinnsatsen gir.

Det er likevel viktig å understreke at selv om det etableres et verktøy for å måle resultater og effekter, vil ikke verktøyet fortelle den fulle sannheten om

¹ Groruddalssatsingen ble følgevaluert av Econ Pojry de fire første årene og Agenda Kaupang, i samarbeid Asplan Viak, gjennomførte en effekte-

valuering av de fire første årene. I tillegg har NIBR gjennomført en midtveisevaluering av satsingen i samarbeid med TØI, i tillegg til noen mindre studier knyttet til de konkrete områdene som inngår i satsingen.

områdesatsingene. Årsaken er dels at det ikke er identifiserbare data knyttet til alle mål Områdeløft har.

I tillegg kommer, som nevnt, at de identifiserbare dataene ikke nødvendigvis samvarierer perfekt med programmets mål. Samvariasjonen må være god nok til at det er rimelig å tolke endringer i valgte indikatorer som bevegelse mot (eller bort fra) programmets mål, men tolkningen må ta inn over seg detaljert kunnskap som kan forklare den målbare utviklingen. Derfor er det viktig å understreke at verktøyet kun gir en *indikasjon* på måloppnåelse. Et resultat- og effektmålingsverktøy vil både supplere og bli supplert av løpende aktivitetsbasert rapportering.²

Verktøyet er utarbeidet etter utforming av mål og iverksetting av tiltak innenfor eksisterende Områdeløft. Ved nye Områdeløft kan verktøyet benyttes til å styrke refleksjonen rundt hva som kan oppnås ved tiltakene som iverksettes.

Følgelig anbefaler vi at indikatorene brukes som utgangspunkt for *dialog* om grad av bevegelse mot måloppnåelse, om årsaker til bevegelse og om justeringer av innstas kan gi bedre måloppnåelse. Verktøyet kan også brukes til å fange opp positive og negative endringer i selve området, og slik få en *form for alarmfunksjon*. En god dialog krever at indikatorutviklingen settes inn i en sammenheng, slik at målingen ikke blir ren statistikkproduksjon.

For Husbanken vil dialogen i første rekke være med programansvarlige for de ulike Områdeløftene og med finansierende departement. Gode styringsparameter kan også være en kilde til bedre dialog og kunnskapsutveksling mellom Områdeløftene og

Husbanken, mellom Områdeløftene og mellom Områdeløftene og kommunene.

Statens økonomiregelverk stiller krav om at alle statlige virksomheter gjennomfører evalueringer av bl.a. tilskuddsordninger. Både evalueringer og løpende resultat- og effektmåling og aktivitetsrapportering er virkemidler for å få frem informasjon om virkningene av Områdeløft.

Evalueringer forutsetter normalt en mer omfattende datainnhenting for å belyse resultater på et område enn det som er mulig i et løpende resultat- og effektmålingsverktøy. Vanligvis har evalueringer et større innslag av vurderinger og en mer dyptpløyende analyse av årsaksforhold. Evalueringer er imidlertid et viktig supplement til en løpende effekt- og resultatmåling, som kan heve nivået på den samlede styringsinformasjonen. Videre kan informasjon fra den løpende effekt- og resultatmålingen benyttes i evalueringer, mens evalueringer på sin side kan identifisere forhold som bør tas inn som del av den løpende effekt- og resultatmålingen.

1.3 Tilnærming og datakilder

Mange evalueringer, herunder også tidligere evalueringer av områdesatsinger, tar i stor grad utgangspunkt i prosess og i subjektive holdningsspørsmål. Over tid har imidlertid offentlige myndigheter blitt mer opptatt av rene målbare effekter av tiltak som er satt i gang. Særlig innenfor bistand- og utviklingspolitikk har det vært krefter som har medført en større vektlegging av effektmålinger. Dette har over tid spredt seg til flere politikkområder.

Det å måle resultater og effekter er imidlertid ikke enkelt. Den største utfordringen med å framskaffe kunnskap om effekter av samfunnsrettede tiltak er

² Husbanken er i gang med å utvikle et nytt rapporteringssystem for områdeløftene.

de utallige faktorene som kan tenkes å ha betydning for utviklingen. Det er også utfordringer knyttet til å finne en relevant kontrollgruppe som representerer den kontrafaktiske situasjonen.

En annen utfordring er knyttet til tilgangen på data som faktisk sier noe om resultater og effekter. Resultater kan forstås som de mer kortsiktige og umiddelbare virkningene av en aktivitet, et tiltak eller en satsing. Eksempelvis kan et prosjekt utløse tilleggsinvesteringer fra private, som betraktes som et resultat.

Effekter er mer langsiktige og noe som vil vedvare, også etter at aktiviteten eller satsingen er avsluttet, f.eks. at beboerne trives grunnleggende bedre enn før. Resultater er som regel enklere å måle enn effekter. Med stor datatilgang kan mange faktorer kontrolleres for, men sjelden alle. Motsatt vil et verktøy med for lite data ha store tolkningsproblemer, ikke minst i å forstå årsakssammenhenger.

Nedenstående avsnitt gir en kort presentasjon av vår tilnærming til oppgaven. Tilnærmingen er delt inn i tre trinn jf. figur 1.1. Hva vi har kommet fram til under de ulike trinnene presenteres i kapittel 3.

1.3.1 Trinn 1: Vurdere målbildet

Det første trinnet handler om å vurdere og eventuelt tydeliggjøre målbildet for Områdeløft. Det bør være en sammenheng mellom konkrete aktiviteter man setter i gang, resultater som følger av aktivitetene og de framtidige effektene man forventer.

Et hierarkisk oppsett av resultat- og effektmål med tilhørende indikatorer gjør sammenhengene mellom

dem tydeligere. Programmets hovedmål skal vise til hva som skal oppnås og delmålene uttrykk for hvilke områder programmet retter seg mot for å oppnå hovedmålet, og hva som skal oppnås på disse områdene.

Gode, gjennomtenkte og vel forankrede målformuleringer er også en forutsetning for valg av styringsindikatorer. Også forståelse av hvordan ulike delmål skal forstås i forhold til hverandre kan bety mye for valg av indikatorer.

Det som er viktig å ha med seg i oppbygningen av et målhierarki, er at det finnes to typer koblinger:

- Vertikalt, det vil si at målene er ordnet logisk i årsak-virkningsforhold, hvor måloppnåelse på et underliggende delmål gir måloppnåelse på et overordnet mål (så lenge ingen andre delmål har ledet til negativ måloppnåelse).
- Horisontalt, det vil si at målene er sideordnet og at delmålene bør være formulert på samme hierarkiske nivå og ikke være overlappende.

Bruk av resultat-/delmål gjør det mulig å lage indikatorer for de ulike delmålene separat. Dette er hensiktsmessig ettersom det ofte vil være krevende å utvikle gode indikatorer for samfunnseffektene. Når målhierarkiet oppfylder slike ideelle egenskaper, vil positiv bevegelse mot måloppnåelse på ett eller flere av delmålene bidra til en positiv bevegelse mot hovedmålet, så fremt ingen av delmålene viser negativ målutvikling.

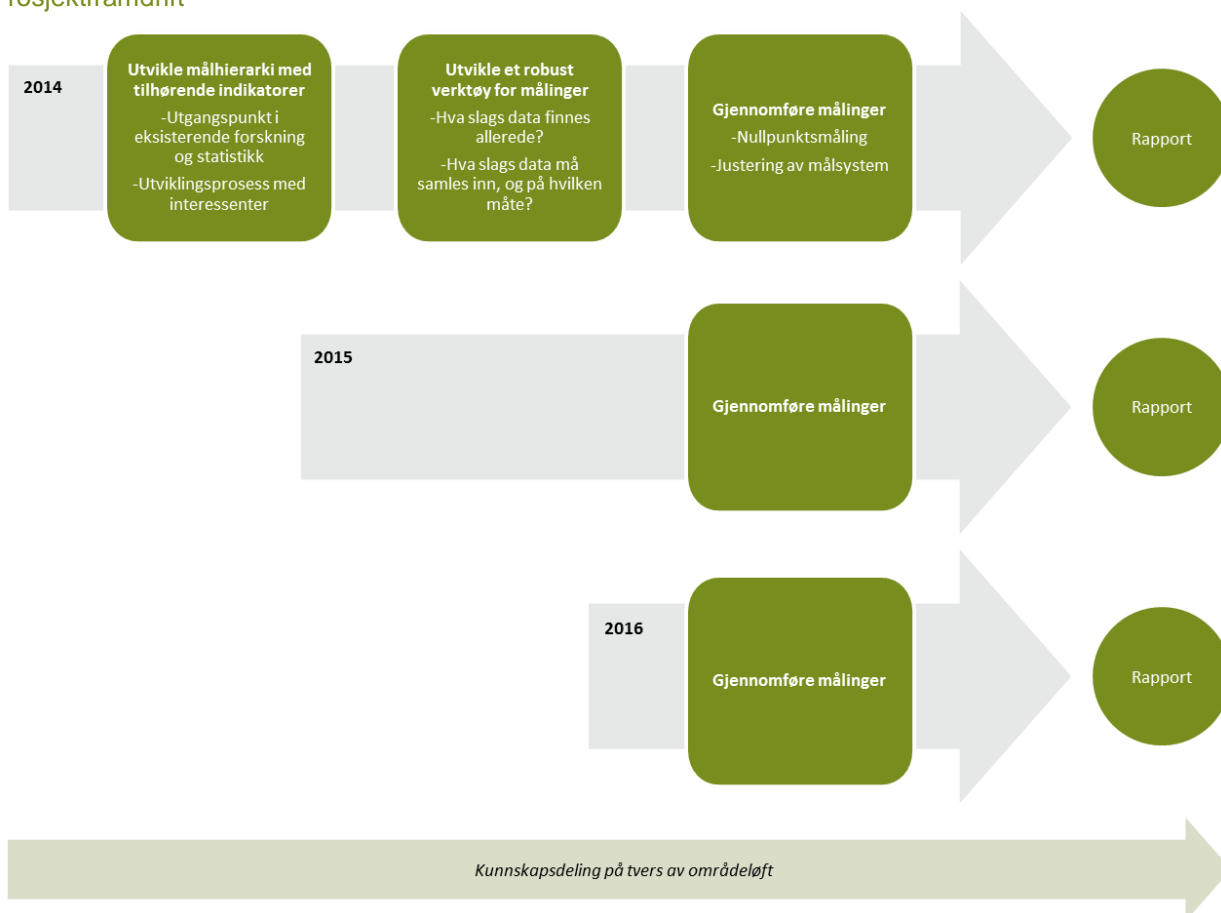
Med utgangspunkt i veiledere³ og egne erfaringer fra arbeid med utvikling av målhierarki har vi utviklet

³ Eksempelvis DFØ sin veileder i Mål- og resultatstyring i staten og Finansdepartementets veileder til Kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjekialternativ: Målstruktur og målformulering.

en liste med «kjøreregler», som også er relevant i Husbankens satsing på Områdeløft:

- Utarbeidelse av mål bør legges opp som en interaktiv prosess hvor interessenter involveres og hvor det gis tid til å tenke nøye gjennom hva som er de faktiske målene med arbeidet som gjøres gjennom Områdeløft. Det er som sagt gjort en del arbeid på resultatmål allerede, men resultatmålene varierer mellom de ulike prosjektene og effektmål er i liten grad satt.
- Mål skal uttrykke en tilstand, ikke en prosess, slik at ordlyder som «bidra til», «økes», «legge til rette for» og «reduseres betraktelig» bør presiseres. Ideelt bør mål bestå av et verb, adjektiv og subjekt, eksempelvis «øke kvaliteten på bygningsmassen». Underliggende delmål definerer *hvordan* disse målene skal oppnås.
- Et målhierarki skal vektlegge hva vi ønsker av resultater og effekter, ikke de konkrete virkemidlene som eksisterer i dag. Dette legger til

FIGUR 1.1
Prosjektframdrift

Kilde: DAMVAD

rette for at man kan tenke mer fritt om andre potensielle virkemidler i senere Områdeløft.

- Antall mål bør begrenses. Mange, motstridende og omfattende mål gjør det vanskelig å tolke og vurdere den samlede måloppnåelsen.

1.3.2 Trinn 2: Valg av indikatorer

Det neste trinnet i utviklingen av verktøyet handler om å identifisere indikatorer for å måle resultatene og effektene. Dette er nødvendig, særlig i de sammenhengene der overordnet måloppnåelse ikke kan måles direkte.

Ideelt sett bør indikatorene være målbare, objektive og relevante:

- **Målbarehet** handler om at det er mulig å kvantifisere effektene.
- **Objektivitet** handler om at det finnes data som innhentes løpende med liten mulighet for manipulasjon.
- **Relevans** handler om at indikatorene måler de riktige tingene, det vil si det som er relevant for del- og hovedmål.

Som del av dette trinnet skal vi også identifisere hvilke indikatorer det finnes gode data på i dag, og hvilke indikatorer vi selv må gjøre et arbeid for å framskaffe data på. Dette krever en del undersøkelser på hva som finnes av data, både hos Statistisk sentralbyrå, men også andre steder.

Alle målemetoder har ulike styrker og svakheter, og alle indikatorer har noen fordeler og noen ulemper. Styrker og svakheter ved de valgte indikatorer og datametoder drøftes mer inngående i kapittel 3.

Hensikten med en slik undersøkelse av eksisterende data er at man parallelt med tenkningen knyttet til hva slags indikatorer man tror vil være den

beste, også har et bevisst forhold til hva slags indikatorer som er enklest tilgjengelig. I effektmålinger er det alltid kost-nytte-spørsmål man må forholde seg til.

1.3.3 Trinn 3: Måle på indikatorene

I det siste trinnet skal vi måle indikatorutviklingen. Som nevnt er det særlig to utfordringer i å måle effekter av Områdeløft: tilgang til objektive og relevant data og bruk av kontrollgruppe. Mangelen på en kontrollgruppe henger blant annet sammen med at definisjonen på et område i Områdeløftsatsingen ikke er objektiv. Det er opp til kommunen å definere hva som er størrelsen på det konkrete området. Områdene er valgt ut fordi de er spesielle utfra noen kriterier. Særlig har vurderinger knyttet til levekårsutfordringer stått sentralt. Det er derfor ikke opplagt at det finnes områder som er relativt like, og som ikke er med i programmet.

En alternativ framgangsmåte er derfor å måle *endringer over tid*. På denne måten blir område X kontrollgruppen for seg selv, og område Y blir kontrollgruppen for seg. I tillegg kan vi sammenligne utvikling *mellom* de ulike områdene, og forsøke å identifisere om utviklingen er bedre/dårligere noen steder og eventuelle årsaker til dette. Sist, men ikke minst, vil man kunne måle opp mot nasjonale gjennomsnitt.

Kausalitetsutfordringene er fortsatt tilstede, siden vi ikke vet sikkert om utviklingen i området skyldes den faktiske innsatsen. Dette er grunnen til at vi ikke kan hvile på en enkelt indikator for å beskrive utviklingen. Dersom flere typer data indikerer at Områdeløft har bidratt til utvikling i samme retning, er det større sannsynlighet for at Områdeløft har hatt en positiv virkning enn om ulike data peker i ulike retninger.

Ideelt sett skulle vi gjennomført målinger på et tidspunkt før de ulike prosjektene ble igangsatt, men siden alle de pågående områdeprosjektene har pågått noen år allerede, lar ikke dette seg gjennomføre. En felles nullpunktsmåling vil imidlertid medføre at man kan se på utviklingen over tid fra og med 2014.

1.3.4 Datakilder

Dokumentstudier, eksplorative intervju med forskere og programledere, dialog med oppdragsgiver og programledersamlinger for Områdeløft har vært særlig relevante datakilder for å vurdere og forstå Områdeløft og definere målbildet og indikatorer. På de to programledersamlingene har DAMVAD lagt fram og diskutert arbeidet med de ansvarlige for de ulike Områdeløftene.

Videre har offentlig tilgjengelig statistikk, særlig den som er samlet inn av Statistisk sentralbyrå stått sentralt i utvikling av og måling på indikatorer. For indikatorer det ikke finnes data på, men som vi likevel ønsker å ha med i verktøyet, har vi gjort en egen datainnhenting i form av en telefonundersøkelse til beboere. Datakildene som brukes i selve målingen drøftes nærmere i kapittel 3.

1.3.5 Videreføring etter 2014

Denne rapporten er første rapport om mål- og resultatverktøyet for Områdeløft. Rapporten beskriver utviklingen av verktøyet og resultater fra målingen i 2014. Det er i utgangspunktet lagt opp til gjennomføring av målinger i 2015 og 2016, på bakgrunn av eventuelle justeringer og tilpasninger.

2 Bakgrunn for Områdeløft

I dette kapittelet presenteres bakgrunn for og teori om områderettede tiltak generelt og om Områdeløft spesielt.

Kapittelet er beskrivende og ment å gi en innføring til lesere som ikke kjenner områderettede innsatser og Områdeløft fra tidligere. Lesere som er kjent med dette kan gå direkte til kapittel 3 som beskriver vårt forslag til mål- og resultatverktøy og kapittel 4, samt delrapporter for nullpunktsmålingen.

2.1 Områderettede innsatser verden over

Områderettede innsatser er i korte trekk en offentlig ressursinnsats, med formål å styrke levekår og/eller trivsel i avgrensede geografiske områder, gjerne for en begrenset tidsperiode. Den offentlige ressursinnsatsen kan skje alene eller i kombinasjon med innsats fra private, frivillige eller andre offentlige aktører. Vi finner områderettede innsatser i flere verdensdeler, men med en hovedvekt på USA og Europa.

Den vanligste forståelsen av områdesatsing er bruk av lokale innsatser i urbane områder, preget av fysisk forfall og levekårsproblemer. Her kan det for eksempel være snakk om sosiale tiltak for å styrke levekår, trivsel og omdømme for et område. Byutviklingsprosjekter eller revitaliseringsprogrammer, der det fysiske miljøet opprustes, kan også anses som områderettet innsats.

Forsøket med gratis kjernetid i barnehage er et eksempel på et områderettet tiltak i Norge.⁴ Andre tiltak der staten har vært en vesentlig bidragsyter, er

for eksempel skoleprosjektet Språkløftet.⁵ Staten har gitt og gir fortsatt tilskudd til en rekke bosted-, by-, og områdeutviklingsprosjekter, herunder Områdeløft (omtales i avsnitt 2.2).

Det er flere forhold som begrunner områderettede innsatser:⁶

- Antakelser om at egenskaper ved boområder påvirker livssituasjon og muligheter for sosial mobilitet.⁷
- Erfaring med at økonomiske og sosiale forskjeller øker og at tradisjonelle politiske virkemidler ikke er tilstrekkelig for å hindre sosiale og økonomiske forskjeller.
- Sosiale og økonomiske problemer i enkelte boområder øker i styrke blant annet som følge av økt befolkningsvekst og økt urbanisering.
- Økt innvandring og ønske om at områder med mange innbyggere med innvandrerbakgrunn utvikler seg som resten av samfunnet.

Selv om land verden over tar i bruk områderettede innsatser, er det stor variasjon i hvilken grad staten tar en aktiv rolle og finansierer dem. Generelt sett er statens rolle større i de nordligste delene av Europa enn de sydligste (Andersson og Musterd, 2005).

Innsatsene har variert både med hensyn til problemforståelser og valg av løsninger. Innretningen av slike innsatser har også forandret seg over tid. Den historiske utviklingen av denne typen innsatser kan sterkt forenklet deles inn i tre perioder (Tosics, 2009)⁸:

⁴ Formålet med forsøket er å øke andelen barn med innvandrerbakgrunn i barnehage, å bedre norskkunnskapene for minoritetsspråklige barn, å bidra til sosialiseringen generelt, og å forberede barna på skolestart. Forsøket pågår i utvalgte bydeler i Oslo, Drammen og Bergen.

⁵ Språkløftet skal bidra til bedre språkopplæring for minoritetsspråklige elever, og innebærer en ordning med tilskudd til utviklingsprosjekter ved skoler som har mer enn 25 pst. minoritetsspråklige elever.

⁶ Se for eksempel Brofoss og Barstad (2006) og Hovedstadsmeldingen (St.meld. nr. 31 (2006-2007))

⁷ Se f.eks. Wilson and Kelling (1982): Broken windows theory

⁸ Gjengitt i Husbankens notat om Erfaringer med områdesatsinger i Europa – en litteraturstudie.

Den første perioden varte i mange land fra syttitallet til midten av åttitallet. Perioden var preget av fysiske tiltak og tok utgangspunkt i forfallen boligmasse i sentrale byområder. I Oslo ble det for eksempel gjennomført en slik type satsing gjennom byfornyelsen i de østlige sentrumsbydelene på slutten av syttitallet og utover på åttitallet.

Den neste perioden strakte seg fra åttitallet og utover på nittitallet og hadde mer oppmerksomhet rettet mot de sosiale utfordringene i de mest levekårsutsatte lokalområdene. Det som særlig kjennetegner denne perioden var også bruken av sosiale, beboerrettede tiltak. En slik «myk» innretning av innsatsene skulle bidra til å styrke beboernes muligheter for sosial mobilitet gjennom tiltak innen blant annet utdannings- og sysselsettingsfeltet.

Den siste perioden, fra midten av nittitallet, tok utgangspunkt i den opphopningen av levekårsproblematikk man kan finne i de mest utsatte byområdene. Innsatsene i denne perioden blir ofte omtalt som integrerte, ved at de tar i bruk både sosiale, fysiske og økonomisk virkemidler. Nyere satsinger er også kjennetegnet ved sterkere involvering av beboerne. Områdeløft, Handlingsplanen for indre Øst og Grovuddalssatsingen kan betraktes som slike former for integrert innsats.

2.1.1 Kritikk av områderettede innsatser

Selv om områderettede innsatser er tatt i bruk i mange land, er det stor usikkerhet knyttet til effekten av dem.

Det er særlig to grunner til denne usikkerheten. For det første handler dette om hvorvidt et områderettet virkemiddel faktisk er egnet for å løse problemene det er tenkt at det skal løse. For det andre handler det om man faktisk har metoder og data som er tilstrekkelige til å måle om tiltaket har en effekt. Det

første kan kalles en programteoretisk utfordring, mens det andre er en måleutfordring.

Vi vil i de nedenstående avsnittene gi en kort beskrivelse av de sentrale kritikkpunktene knyttet til programteorien, men særlig interesserte lesere henvises til den refererte litteraturen for flere detaljer.

Et sentralt kritikkpunkt mot områderettede innsatser handler om at årsakene til de lokale problemene i mange tilfeller ligger utenfor de aktuelle områdene (Tosics, 2009).

De lokale utfordringene kan være konsekvenser av større strukturelle problemer knyttet til lønnsdannelsen, helse, fattigdom og boligmarked. Det kan da hevdes at slike problemer må møtes med generelle tiltak innenfor arbeids-, sosial- og boligpolitikken, framfor kompenserende områderettede innsatser. Diskusjonen handler om balansegangen mellom universelle versus avgrensede og målrettede tiltak, og er en prioriteringsutfordring innen mange samsfunnsområder.

Britisk forskning (Smith, Gillian R., 1999) konkluderer med at områdesatsinger ikke har potensial til å være annet enn et nyttig supplement til generelle politiske satsinger.

Et annet kritikkpunkt er at politikken på dette området i mange tilfeller er basert på antakelser om årsakssammenhenger som mangler empirisk dekning (Musterd og Ostendorf, 2008). Områderettede innsatser bygger på en antagelse om at nabolaget har betydning for enkeltindividers levekår.

Det har vært forsket mye på denne typen nabolags-effekter. Det synes å være en gjennomgående enighet om at de mest avgjørende faktorene for individers utvikling og livssjanser er personlige egenskaper og nære relasjoner (dvs. familien og andre som

står i nær tilknytning til det enkelte menneske). Hvorvidt nabolaget faktisk spiller en rolle er usikkert, da resultatene fra denne forskningen ikke er entydige.⁹

Generelt er europeisk forskning mer sprikende enn amerikansk forskning.¹⁰ Svensk¹¹ forskning har funnet klare konsekvenser av nabolag på deltagelse i arbeidsmarkedet og inntekt, mens tilsvarende studier fra Nederland, Tyskland og Storbritannia ikke viser tilsvarende sammenheng.¹²

Norsk forskning viser ingen eller svak sammenheng mellom nabolag og sjanser senere i livet. Silje Fejkjær og Gunn Birkelund viste i 2007¹³ at skolenes etniske sammensetning ikke hadde noen betydelig effekt på karakteroppgjør i Oslo, i motsetning til hva som ofte meldes om «Ghetto-skoler» i medier.

En annen norsk studie tar for seg forekomsten av trykdeytninger. Her har forskerne funnet ut at terskelen for å bli uføretrygdet er lavere dersom du bor i et nabolag der mange andre er uføretrygdet (Rege, Telle og Votruba, 2007). Prosessene kan imidlertid skyldes allmenne mekanismer og ikke nødvendigvis nabolaget som sådan.

Brattbakk og Wessel (2013) har sett på nabolagets betydning for ungdom og deres sosioøkonomiske status senere i livet. Studien tar utgangspunkt i

Oslo, som er delt inn i 92 geografiske områder. Studien viser små, men signifikante nabolageffekter på utdanningsnivå og noe mindre effekter på inntekt. De har videre funnet nabolageffekter på sysselsetting, men disse er kortsiktige, ettersom effektene forsvinner med økt alder.¹⁴

Disse effektene reduseres kraftig, men forsvinner ikke helt, etter kontroll for sosioøkonomisk bakgrunn. Forfatterne peker også på enkelte svakheter i studien, blant annet at de kun har data om inntekt på et relativt tidlig tidspunkt i karrieren.

En annen begrunnelse som ofte brukes om områderettet innsats, men hvor det også er uklart støtte i forskning, er knyttet til områderettede innsatsers muligheter til å påvirke levekår gjennom å redusere segregering.

Mange land har ført en aktiv politikk der nettopp «sosial blanding» har vært et mål. I en artikkel fra 2013 fant Andersen og Brattbakk at slik politikk sjelden gir de ønskede effektene, dels fordi det bygger på en antakelse om at en opphopning av levekårsutsatte beboergrupper i seg selv er negativt og reduserer beboernes videre muligheter, og til dels at det ikke er gitt at «ulike grupper» skal danne fellesskap bare fordi de bor tett eller går på samme skole.¹⁵

⁹ Se f.eks. Wessel (2013) og Brofoss og Barstad (2006)

¹⁰ Amerikansk forskning har dokumentert at depriverede områder har en "independent but modest" effekt på innbyggerne sin velferd senere i livet. Se bl.a. Brattbakk og Wessel (2013), Leventhal og Brooks-Gunn (2000), Sampson et al (2002) og Pebley og Sastry (2004)

¹¹ Andersson (2004) undersøkte tre mellomstore svenske byer (Västerås, Jönköping og Gävle), og fant at nabolaget, i sammenheng med ungdomsårene, har betydning for arbeidsstatus og utdannelse i 25-årsalderen. Scarpa (2014) har analysert virkingen av inntektsulikhet på økonomisk boligsegregering i Malmö i årene 1991-2010, og foreslår at politikken bør være rettet mot å påvirke inntektsfordelingen i stedet for arealbaserte strategier.

¹² I Tyskland rapporterte Obertwittler (2007) betydelige nabolageffekter på ungdomskriminalitet i Köln og Freiburg. En tredje type mønster ble

identifisert i en britisk studie av eksamensresultater og en finsk studie av fullføring av videregående skole. I disse studiene ble nabolags-effekt primært i områder med konsentrert fordelaktige forhold (Gordon og Monastiriotis). En britisk studie fra (Ham and Manley, 2009) har sett på sammenhengen mellom nabolag og muligheter på arbeidsmarkedet og funnet en negativ korrelasjon. Forskeren finner at dette primært skyldes seleksjonseffekter og ikke årsakssammenheng.

¹³ Resultatene fra studien er referert til i Klassekampen (25.09.2007)

¹⁴ Brattbakk og Wessel finner at før innføringen av kontrollvariabler, utgjør forskjeller i nabolag en moderat andel av variasjonen i utdanningsnivå (15,3 pst.). Den innflytelse er noe mindre for arbeidsledighet i en alder av 21 (10,7 pst.) og mye mindre for arbeidsledigheten ved 25 år (4,2 pst.) og inntekter i en alder av 29 (2,7 pst.).

¹⁵ Artikkelen er referert til i NRK (01.02.2013)

Begrunnelser for områderettede satsinger, som handler om å utjevne levekårsforskjeller i befolkningen, har møtt tilsvarende kritikk. Det er hevdet at dersom man vil gjøre en innsats rettet mot de mest utsatte befolkningsgruppene, kan man ikke avgrense satsingen til de mest utsatte lokalområdene (jf. Vranken, 2008). Dette er fordi fattigdom ikke er avgrenset til utsatte områder, og det kan ofte finnes store utfordringer i andre områder som ikke omfattes av en satsing. Dersom man lykkes i å forbedre levekårene til beboere i utsatte områder, risikerer man at disse beboerne flytter ut av området samtidig som nye beboere med et lavere sosioøkonomisk status flytter inn. På denne måten vil levekårsproblemene i området reproduseres og man vil opprettholde de utfordringene som var utgangspunktet for satsingen (jf. Andersson og Bråmås, 2004).

Motsatt vil strategier for å få mer ressurssterke beboere inn i området kunne medføre at vanskeligsstilte må flytte ut, og at man på den måten flytter problemene til andre områder.

2.1.2 Hvor kan områderettede innsatser bidra

Skifter Andersen (2002, 2003) hevder at mye av kritikken og uenigheten omkring områderettede innsatser skyldes forskjellige oppfatninger av hensikten med slike programmer og ulik forståelse av de problemene de forsøker å løse. Så lenge utsatte områder kun forstås som konsekvenser av sosial ulikhet i samfunnet blir målet for områdesatsinger forstått som en innsats for å redusere disse ulikhetene.

Skifter Andersen hevder at områderettede innsatser heller må forstås som forsøk på å motvirke ekskludering av *områder*, heller enn sosial ekskludering av

mennesker. Områdesatsinger kan bidra til å forebygge eller snu negative selvforsterkende utviklingsprosesser i de mest utsatte områdene.

Han legger vekt på at man må ta utgangspunkt i de elementer som man kan forvente at offentlig tiltak kan påvirke, med sikte på å utløse positive selvforsterkende effekter, jf. modellen i figur 2.1. Modellen illustrer hvordan ulike forhold (boligpriser, attraktivitet, befolknings sammensetning og nærmiljøkvaliteter) i et område gjensidig kan forsterke hverandre.

Staten, i hvert fall i Norge, har få virkemidler som kan styre boligpriser og beboersammensetning. Myndighetene kan trolig gjøre noe for å bedre et steds rykte og attraktivitet, men det kan imidlertid være vanskelig å endre folks oppfatninger om et sted uten å gjøre noe med de reelle kvalitetene i området.

Ut fra denne logikken hevdes det å være mulig å forebygge eller bryte negative selvforsterkende prosesser i utsatte områder ved å forsøke å styrke de ulike nærmiljøkvalitetene som bidrar til å gjøre et sted til et godt og trygt bo- og oppvekstområdene.

Foruten å påvirke de enkelte områdene, viser Trondheim kommune¹⁶ til to andre mulige effekter av områderettede innsatser. For det første kan områderettede innsatser forbedre effektiviteten til den generelle velferdspolitikken gjennom å frambringe bedre samarbeid mellom relevante offentlige aktører. Gjennom områdebaserte satsinger muliggjør man ofte en mer helhetlig og sektorovergripende tilnærming til problemer som er preget av geografisk konsentrasjon, noe som kan frambringe bedre samarbeid internt i offentlig sektor og mellom privat sektor, frivillige organisasjoner og offentlig sektor.

¹⁶ Trondheim kommune (2013): Områdeprogram for Saupstad-Kolstad, 2013-2020, Forprosjektet «Saupstad-Kolstad», 3. utgave.

For det andre kan områderettede innsatser lede til mer innovative framgangsmåter og arbeidsmetoder, som kan overføres til den generelle velferdspolitikken ved å gi rom for nytenkning og at det eksperimenteres med nye samarbeidsformer, arbeidsmetoder, typer tiltak og virkemidler lokalt.

Ut fra litteraturen på områdesatsinger peker Brofoss og Bastad (2006) på noen generelle trekk som tilsier at områderettede innsatser bør vurderes som virkemiddel:

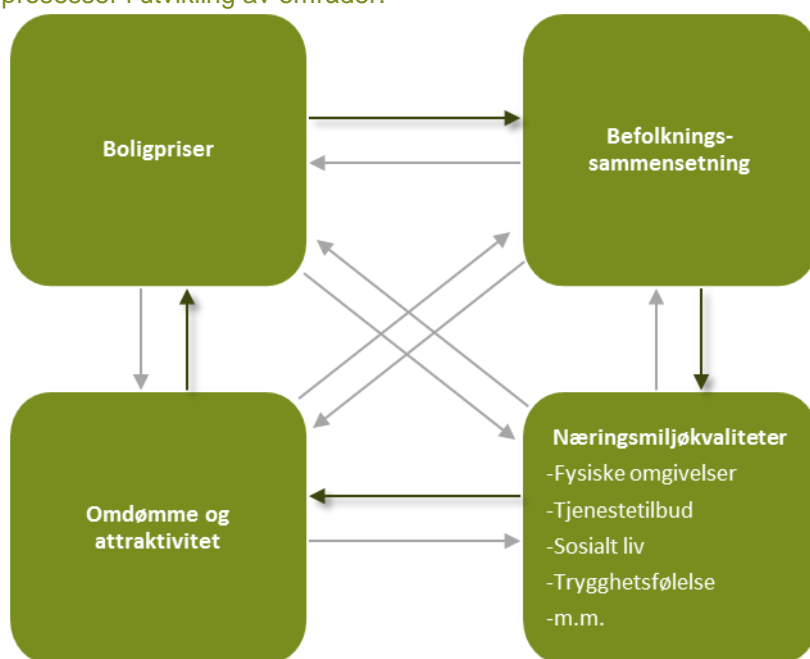
- Det er geografiske områder som har en uforholdsmessig høy andel av befolkningen med dårlige levekår.
- Problemene overlapper geografisk, og de kan forsterke hverandre (oppkoplingseffekter).

- Det er en negativt eskalerende utvikling i et område.
- Det er en økende forskjeller mellom ulike boområder.
- Det bor mange barn i et område med klare levekårsutfordringer.
- Det er et høyt konfliktnivå mellom grupper i befolkningen i et område, og/eller mellom deler av befolkningen og offentlige myndigheter.

Ut fra erfaringene fra europeiske land er det en rekke forutsetninger som forskere/evaluatorer trekker fram som elementer som bør være tilstede for at det skal sikres en god måloppnåelse når områdesatsinger i utsatte boområder er aktuelt.

Edmark (2002) har gjennomgått en stor mengde litteratur omkring erfaringer med områdesatsinger.

FIGUR 2.1
Selvforsterkende prosesser i utvikling av områder.

Kilde: Skifer Andersen, gjengitt i Oslo Kommune (2014) Innsatser i utsatte områder, erfaringer fra Groruddalssatsingen

Hun peker på at en rekke forskere ser på medvirkning fra beboerne/innbyggerne som en avgjørende grunnforutsetning for å kunne høste positive resultater. Medvirkning og innflytelse medfører på den annen side også ofte konflikter som må håndteres. Studien viser at en vanlig mangel ved områdesatsinger er at ressursene er for små, tidshorizonten for kort, at beboermedvirkningen og -innflytelsen ikke er tilstede og at arbeidet ikke organiseres tilfredsstillende.

Brofoss og Barstad (2006) hevder det er særlig tre elementer som må ligge til grunn for å oppnå positive effekter:

- Tiltakene må være brede nok til å samtidig kunne påvirke mange problemskapende faktorer.
- Befolkningen i områdene må være delaktige.
- Satsingen må være samordnet med den generelle politikken på strukturelt nivå.

2.2 Program for Områdeløft

2.2.1 Behov for felles innsats

I de senere årene, og særlig i takt med at norske byer i økende grad opplever utfordringer man tradisjonelt kun har sett i andre land, har myndighetene sett behov for særskilte satsinger mot utvalgte områder. Selv om det først og fremst er et kommunalt ansvar å legge til rette for gode lokalsamfunn, ble det for eksempel i Hovedstadsmeldingen pekt på behovet for en felles innsats fra kommune og stat.

I Hovedstadsmeldingen (St.meld. nr. 31 (2006-2007)) trekkes det fram at områdesatsing skal:

- Ikke erstatte ansvaret kommunale eller statlige sektorer har for å bidra til gode levekår og integrering.

- Gi en politisk og praktisk ramme for bedre koordinering og effektiv prioritering.
- Sikre ønsket oppmerksomhet i budsjettprosesser.
- Stimulere til økt deltakelse og nye samarbeidsformer mellom ulike sektorer.

Meldingen la grunnlaget for at daværende regjering og byrådet i Oslo i 2007 inngikk en intensjonsavtale om samarbeid i Groruddalen for perioden 2007-2016.

Groruddalssatsingen er den største økonomiske satsingen på et byløft i Norge i nyere tid. I løpet av perioden 2007-2016 blir over en milliard kroner brukt på tiltak som skal bedre livskvaliteten og levekårene til beboerne i Groruddalen. I prosjektet samarbeider 17 statlige og 18 kommunale aktører (Oslo Kommune, 2014).

Hovedmålet med satsingen i Groruddalen var bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, bedre livskvalitet og samlet sett bedre levekår i Groruddalen. Bakgrunnen for satsingen var miljø- og levekårsutfordringer i en del av Oslo som hadde gjennomgått store endringer over en 30-årsperiode, spesielt knyttet til rask befolkningsvekst.

Groruddalssatsingen ble delt inn i fire programområder. Et av programområdene var knyttet til Områdeløft, stedsutvikling, områdeplanlegging og byutvikling (programområde 3). Andre viktige satsingsområder var miljøvennlig transport, grønnstruktur, idrett, kulturmiljø og oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktivitet og inkludering.

Programområde 3 i Groruddalssatsingen ble starten på Program for Områdeløft, hvor flere områder i ettertid har kommet til.

Per november 2014 omfatter programmet i alt tolv Områdeløft og det er ventet at to nye områder kommer til i 2015.

TABELL 2.1
Områder i Program for Områdeløft

År	By	Område
2007	Oslo (Groruddalen)	1. Furuset (bydel Alna) 2. Veitvet-Sletteløkka (bydel Bjerke) 3. Romsås (bydel Grorud) 4. Haugenstua (bydel Stovner)
2011	Oslo (Groruddalen)	1. Lindeberg (bydel Alna) 2. Linderud (bydel Bjerke) 3. Ammerud (bydel Grorud) 4. Stovner sentrum (bydel Stovner)
2011-2012	Bergen	1. Ytre Arna 2. Indre Laksevåg 3. Årstad
2013	Trondheim	1. Saupstad-Kolstad
2015	Oslo og Drammen	1. Tøyen 2. Fjell

Kilde: Husbanken

2.2.2 Todelt målsetning

Ettersom Områdeløft var en del av Groruddalssatsingen har også målet med Områdeløft tradisjonelt vært tett knyttet til målsetningen for denne satsingen. Målet innenfor Programområde 3 i Groruddalssatsingen er «å styrke lokal stedsidentitet, effektive utbyggingsmønstre, gode lokalsentre og næringsområder, og attraktive boområder med godt fungerende uteområder og god standard på boliger og bygninger.»

I 2012/2013 utviklet Husbanken et styringsdokument, eller en programbeskrivelse, som skal gi overordnet styring med de prosjektene som pågår nå, og eventuelle senere prosjekter som områdesatsingen vil omfatte.¹⁷

Programplanene sier at «Områdesatsingen har en velferdspolitisk begrunnelse og skal stimulere til positiv utvikling i et avgrenset geografisk boområde i en storbykommune.»

Husbanken har nå definert to hovedmål for Områdeløft i den nye programplanen:

1. Program for Områdeløft skal gjøre et levekårsutsatt område mer fysisk og sosialt bærekraftig.

Bærekraftig kan i denne sammenhengen forstås som at innsatsen skal gi vedvarende endringer. Innenfor hovedmål 1 er det videre definert seks resultatområder: Bolig- og bygningskvalitet, bomiljø, barn og unges bo- og nærmiljø, deltakelse og medvirkning, lokale og tilgjengelige servicetilbud og opplevd bokvalitet.

2. Program for Områdeløft skal styrke kommunenes og Husbankens samlede kunnskap om Områdeløft og lokale utviklingsprosesser.

Kunnskapen skal med andre ord både tilfalle kommunene og Husbanken om bruken av Områdeløft som virkemiddel. Innenfor kunnskapsutvikling foreslås to resultatområder: Kunnskapsbasert praksis og Kunnskapsbasert organisasjons- og tjenesteutvikling.

¹⁷ Husbanken (2013): Programplan Områdeløft

2.2.3 Arbeidet skal være kunnskapsbasert

Husbanken legger vekt på at arbeidet skal være kunnskapsbasert. I en tidlig fase skal det vurderes om det er behov for en områdesatsing, hvor behovene er størst, hvilke utfordringer som kjennetegner de aktuelle områdene og hvordan en eventuell satsing bør innrettes.

I arbeidet med kunnskapsgrunnlaget har områdene gjerne fått bistand fra eksterne konsulenter og forskere for å innhente og analysere informasjon om det enkelte lokalområde.

På bakgrunn av den innhentede kunnskapen utvikles handlingsplaner. Handlingsplanene skal definere mål, strategier og tiltak i forbindelse med satsingen i området. Mens mål og strategier som regel

ligger fast gjennom hele satsingsperioden, kan tiltakslistene revideres fortløpende.

2.2.4 Kriterier for deltagelse i Områdeløft

Prosjektene som til nå har fått støtte gjennom Program for Områdeløft, har fått dette på bakgrunn av vurderinger knyttet til levekårsutfordringer foretatt av overordnede politiske myndigheter og utpekt i årlige statsbudsjett.

I følge programplanen er «*Områdeløft en ekstraordinær innsats i avgrensede boområder, der det eksisterer særskilte og dokumenterte levekårsutfordringer. Ideen bak en områderettet satsing er å stoppe eller bremse opp en negativ utvikling i et område.*»

TABELL 2.2

Foreslåtte mulige framtidige kriterier for Områdeløft¹⁾

Kommunen	Området
Kommunen skal være en storby, eller ha særlige levekårsutfordringer som en del av en storbyregion, med betydelig tettstedsvekst. Definisjonen er i tråd med Statistisk sentralbyrås inndeling. ²⁾	Området må være et geografisk avgrenset boområde i en storbykommune eller en storbyregion med særskilte, dokumenterte levekårsutfordringer.
Kommunen må være villig til å forplikte seg til et kunnskapsbasert, langvarig utviklingsarbeid og partnerskap med Husbanken på inntil 5-7 år.	Det aktuelle området har minst 3 000 innbyggere.
Områdeløftet må være politisk og administrativt forankret i kommunens ordinære planverk og inngå i en helhetlig satsing, på tvers av kommunale etater, som f.eks. en kommunedelplan, reguleringsplan, folkehelsesatsing, et levekårsprogram eller lignende – som også retter seg inn mot de grunnleggende levekårsutfordringene i området.	Området må ha fysiske og sosiale utfordringer som relaterer seg til Husbankens boligpolitiske mål om at alle skal kunne bo godt og trygt.
Det forventes at kommuner som deltar tar ansvar for åpne og mobiliserende prosesser med innbyggere og relevante aktører i privat og offentlig sektor når prosjekter/tiltak utvikles og gjennomføres. Det forutsettes aktivt samarbeid med beboere og andre lokale medspillere.	Området må ha et variert ressursgrunnlag, med både fysiske og sosiale ressurser. Det skal være et utviklingspotensial som muliggjør et aktivt samspill mellom både private, frivillige og offentlige aktører i området
	De lokale Områdeløftene skal organiseres og gjennomføres med avklarte roller og ansvarsforhold mellom alle involverte parter/aktører.

Kilde: Forslag til ny forskrift for Tilskudd til bolig-, by- og områdeutvikling

1) I forslag til ny forskrift for Tilskudd til bolig-, by- og områdeutvikling åpnes det for at kommuner kan søke om deltagelse i Program for Områdeløft etter gitte kriterier

2) Jf. Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk 2012: <http://www.ssb.no/vis/emner/02/01/10/befsett/main.html>

Husbanken har i den nye programplanen forslått å innføre kriterier for framtidige Områdeløft (jf. tabell 2.2). De foreslåtte kriteriene er ennå ikke vedtatt.¹⁸

Fysiske utfordringer knyttes ofte til nedslitt eller utdatert boligmasse, lite attraktive utearealer, trafikk- og støyproblematikk. Sosiale utfordringer er sammensatte og kan knyttes til sosial kapital – som sosiale nettverk, ressurser, tillit, trygghet og medborgerskap¹⁹ – også kalt «den sosiale sammenhengskraften»²⁰. De nye kriteriene er inkludert i tabell 2.2.

2.2.5 Finansieringen skal utløse andre midler

Hvert Områdeløft er faseinndelt over en periode på 5-7 år, og Husbanken yter faglig og finansiell støtte på ulike måter i de ulike fasene. Rammene for Områdeløft varierer mellom de ulike områdene. Dette gjelder både hvor mye Husbanken bidrar med og hvor mye kommunene og andre bidrar med.

Program for Områdeløft finansieres gjennom årlige bevilgninger fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), kap. 581, post 74 «Tilskudd til bolig-, by- og områdeutvikling». I perioden 2007-2011 var den årlige bevilgningen fra Husbanken på om lag 30 mill. kroner, noe som ga om lag 200 mill. kroner i hele perioden 2007-2011. Dette beløpet inkluderer overføringer til kommunene (ca. 132 mill. kroner), investeringer i «store prosjekter» (ca. 50 mill. kroner), samt midler til kunnskapsinnhenting, kompetanseutveksling og formidlingstiltak for perioden 2007-2011.

«Store prosjekter» omfatter blant annet bygging av Verdensparken på Furuset, oppgradering av vinter-sportanlegg på Romsås og undergang under riksvei 4 på Veitvet-Sletteløkka.

Årlig finansiering til de enkelte områdeløftene ligger på mellom 2 og 5 millioner kroner. De statelige midlene som hvert enkelt områdeløft har til disposisjon er med andre ord relativt begrenset. Det forutsettes imidlertid at kommunene går inn med støtte tilsvarende støtten fra Husbanken.

Det er også forventet at områdeløftene skal kunne utløse midler utover den kommunale medfinansieringen. Eksempelvis gjennom at andre private og offentlige investorer finansierer deler av prosjekter, setter i gang egne prosjekter eller bidrar på andre måter gjennom bruk av tid og ressurser.

2.2.6 Tydelig rollefordeling mellom Husbanken og kommunene

De to viktigste aktørene i Områdeløft er Husbanken og kommunene. Husbanken forvalter de statelige midlene og har en sentral rolle i Program for Områdeløft. Husbanken er kommunens partner og bidrar både med finansielle midler og kompetanse. Samarbeidet mellom kommunen og Husbanken formaliseres ved en samarbeidsavtale.

Kommunen har hovedansvaret for utviklingsarbeidet i Områdeløft. Bydelsutvalget er oppdragsgiver og programeier. En programleder/prosjektleder har det operative ansvaret. Programansvarlig har ansvaret for å utarbeidet kunnskapsgrunnlag og handlingsplaner og gjennomføring av handlingsplanene.

I hver bydel eller område er det etablert et organ bestående av representanter fra administrativ ledelse i bydelen og ressurspersoner fra miljøet/området, som skal sikre forankring og framdrift i arbeidet.

¹⁸ Husbanken (2013): Programplan Områdeløft

¹⁹ Rønning Rolf og Starrin B. (red.) (2009)

²⁰ Alghasi Sharam, E.Eide og T. Hylland Eriksen (red.) (2012)

Innbyggerne, regionale og nasjonale statlige aktører, interesseorganisasjoner og andre private aktører involveres i de respektive områdeløftene.

Det gjøres også stor innsats for å involvere beboerne i de aktuelle områdene. Involveringen skal sikre at innsatsen springer ut av lokalbefolkningens ønsker og behov. Ulike medvirkningsprosesser blir brukt.

2.2.7 Arbeid basert på muligheter og utfordringer i de utvalgte områdene

Arbeidet skal bygge på kunnskapsinnhenting og ta utgangspunkt i eksisterende muligheter og utfordringer. Følgelig kan det være store forskjeller i hvilke satsingsområder og tiltak de ulike områdeløftene iverksetter.

Ut over dette varierer det hvilke andre utfordringer som særlig kjennetegner de enkelte områdene. Det kan blant annet dreie seg om mangel på opparbeidede eller godt vedlikeholdte utearealer, trafikkbelastninger som barrierevirkninger, luftforurensing og støy eller mangel på møteplasser og servicetilbud.

Områdene som er valgt som en del av Groruddalsatsingen har til felles at det er en konsentrasjon av befolkningsgrupper som kommer dårlig ut i ulike former for levekårsstatistikk. Områdene er dessuten preget av ensidig og eldre bygningsmasse, nærsentra og møteplasser i nedgang, og få møteplasser tilpasset et stort mangfold i befolkningen.

Områdesatsingene i Bergen er særlig kjennetegnet ved behov for revitalisering og stedsutvikling, mens i Trondheim (Saupstad-Kolstad) er utfordringene særlig knyttet til levekårsmessige forhold som læringsmiljø og læringsresultater i skolene, stagnende befolkningsutvikling og sosiale og fysiske forhold.

Som følge av at de ulike områdene har ulike utfordringer, vil det variere hvilke prosesser og tiltak som iverksettes som en del av Områdeløft.

Midlene i Områdeløft brukes både til konkrete aktiviteter og investeringer i varierende omfang. Det kan for eksempel dreie seg om rydding og kjøp av blomster til møteplasser, belysning langs gangveier, oppgradering av parker, lekeplasser og skianlegg.

Videre kan midlene også brukes til å få i gang planarbeid og prosjektstillinger som enten jobber for å påvirke eller koordinere offentlige myndigheter og beboere. Det kan for eksempel dreie seg om å forsøke å mobilisere private og offentlige aktører til utvikling av parkanlegg og nærsentre og å mobilisere beboere til å starte og delta på kultur- og fritidsaktiviteter.

I nullpunktsmålingen i kapittel 4 gis en kort presentasjon av muligheter og utfordringer for hver av de utvalgte områdene.

3 Beskrivelse av effekt og resultatverktøyet

I dette kapittelet presenteres vårt forslag til hva som skal inngå i effekt- og resultatverktøyet for Områdeløft. Vi vil i det følgende legge vekt på å beskrive forslaget til tydeliggjøring av målbildet, valg av indikatorer og datainnhenting.

Årets måling oppsummeres i kapittel 4, mens selve målingene presenteres i to delrapporter – en for områdeløftene i Oslo og en for de resterende områdeløftene. Justeringer i verktøyet kan imidlertid gjøres fram mot neste måling. Drøfting av årets verktøy og eventuelle forslag til videreutvikling av verktøyet presenteres i kapittel **Feil! Fant ikke referansekil-****den..**

Tanken bak et effekt- og resultatmålingsverktøy er beskrevet i kapittel 1. I dette kapittelet kommenterer vi hvordan vi forstår målstrukturen i Områdeløft og hvilke data (indikatorer) som gir informasjon om bevegelse mot programmets mål.

Resultat- og effektmålingsverktøyet gir primært informasjon om bærekraftsmålet, jf. kapittel 2.2.2.

Bruk av verktøyet, inklusive tolkninger av data, vil etter vår vurdering være en del av Områdeløfts kunnskapsmål.

3.1 Tydeliggjøring og forenkling av målhierarkiet

3.1.1 Hovedmålet – bærekraftig befolkningsutvikling og trivsel

Hovedmålet med Områdeløft er å bidra til at et levekårsutsatt område (omfattet av programmet) blir mer fysisk og sosialt bærekraftige.

Hva som menes med levekårsutsatte områder er definert i kriteriene til å bli tatt opp i programmet. Hva som menes med mer fysisk og sosialt bærekraftig, er imidlertid ikke opplagt.

Etter vår vurdering rommer hovedmålet to særlige viktige aspekter:

1. Det er et ønske om at områder får en *befolkningsutvikling* som ikke adskiller seg for mye fra regionen for øvrig, enten det gjelder aldersmessig sammensetning eller normal utskifting av befolkningmassen. For å være bærekraftig må befolkningsutviklingen ha en sammensetning og en utvikling som kan vedvare uten at området forringes som boligområde. Hva som er normalt er ikke gitt, men en må anta at kommunen eller bydelen området ligger i gjenspeiler hva som er mulig å oppnå. Hvorvidt området beveger seg bort fra eller nærmer seg det som kan antas å være normalt for området, sier mye om området blir mer eller mindre bærekraftig.
2. Det er et ønske om at befolkningen trives. Også befolkningens trivsel må tolkes som trivsel på linje med kommunen eller bydelen området ligger i. Dersom trivselen i området endres, bør den endres mot et normalnivå som bidrar til å underbygge en vedvarende interesse for å bo i området.

Vi kommer nedenfor tilbake til indikatorer som samvarierer med ovenstående. Selv om indikatorer for befolkningsutvikling og trivsel gir informasjon om måloppnåelse, vil det være mange forhold utenfor Områdeløft som påvirker indikatorutviklingen.

For å få et utdypende bilde av både årsaksforhold og om hvilken utvikling vi faktisk kan observere, er det behov for indikatorer som mer eksplisitt er koblet til aktiviteter innenfor Områdeløft. Videre er det behov for å koble slike indikatorer til de forhold som beveger områdene i retning av å bli mer bærekraftige.

Vi har tatt utgangspunkt i den eksisterende målstrukturen for Områdeløft (jf. vedlegg), men foretatt visse justeringer for å forhindre overlapp i delmålene (jf. metode i avsnitt 1.3.1).

Vi har kommet fram til og oppsummert forhold som skal bidra til å nå hovedmålet i fire delmål.

3.1.2 Delmål 1: Flere boliginvesteringer

Når beboere uttrykker framtidstro, er det grunn til å anta at et område er tiltrekkelig. En god indikator for om beboere faktisk har framtidstro innenfor rammen av et geografisk område er graden av boliginvesteringer. Personer og kommersielle investorer som investerer i egen bolig ønsker enten å bo videre i området eller har en formening om at det vil andre også, slik at boligen kan selges til en fordelaktig pris.

Det er dermed all grunn til å regne med at data som gir informasjon om utviklingen i boliginvesteringer og boligpriser også gir informasjon om beboere i et området har tro på områdets egenskaper som boligområdet. Jo høyere investeringen er i forhold til, og jo mer de endrer seg i takt med, sammenlignbare områder, jo mer er det grunn til å regne med at området er inne i en positiv utvikling.

Vi har følgelig lagt til grunn at det å utløse, direkte eller indirekte, interesse for flere boliginvesteringer er et delmål for Områdeløft.

3.1.3 Delmål 2: Bedre privat og offentlig tjenesteyting

Også markedsrettede investeringer kan være viktige indikatorer på områdespesifikk framtidstro. Særlig viktig er personrettede tjenester. Personret-

tete tjenester er av ulike slag, men felles er at kundegrunnlaget må ha en viss størrelse for at markedsbaserte virksomheter skal finne det lønnsomt. Personrettede tjenester lokaliseres følgelig der folk må eller liker å oppholde seg.²¹

De fleste områder har noen former for personrettede tjenester som lokal handel, bensinstasjoner, serveringsvirksomhet o.a. Omfang og utvikling er imidlertid nært knyttet til om virksomheter velger å videreutvikle eller etablere slik virksomhet i et område. Når veksten er på høyde med eller over hva som er et relevant sammenligningsgrunnlag uttrykker det investorenes tro på at området vil være et attraktivt sted å oppholde seg også i framtiden.

Investeringer i personrettede tjenester har også egenskaper som kan virke positivt selvforsterkende på et områdets omdømme. Jo bredere tjenestetilbud er, jo enklere og mer innholdsrikt blir det å leve i et område. Videre kan vekst i tjenestetilbud av en type tjeneste, gi grunnlag for vekst i flere andre tjenester ved at markedet for supplerende tjenester vokser. Tilsvarende kan det tenkes omvendte negative spiraler – forvitring av et tjenestetilbud svekker kundegrunnlaget for andre tjenester.

Dersom Områdeløft, direkte eller indirekte, bidrar til at flere ser grunn til å investere i personrettede tjenester, er det grunn til å anta at Områdeløft bidrar til at området blir mer bærekraftig.

Ovenstående gjelder i prinsippet både for private og offentlige tjenester. En del av de offentlige tjenestene etableres imidlertid som tiltak rettet mot å løse problemer eller flyttes til et bestemt område av helt andre grunner. Det er derfor ikke opplagt at en positiv utvikling i offentlige tjenester er uttrykk for at et

²¹ For en drøftelse av serveringsnæringsens lokalisering og kobling til kundegrunnlag, se DAMVAD m.fl. (2014)

område er attraktivt for flere. I tolkning av en utvikling av offentlige tjenester er det derfor viktig både å se utviklingen i sammenheng med andre variabler og vurdere hvilke typer offentlige tjenester som vokser, eller går tilbake.

3.1.4 Delmål 3: Økt investeringer og bruk av fysiske møteplasser og uteområder

På samme måte som økt innslag av personrettede tjenester, vil økte investeringer i fysiske møteplasser isolert gi økt attraktivitet i et området. Forutsetningen er naturligvis at de blir brukt, noe som igjen betinger at de treffer et reelt behov i befolkningen. Således kan også slike investeringer føre til økt trivsel.

Når investeringen er markedsbaserte vil de, som andre investeringer, indikere en framtidstro i et område. Investeringen underbygger enten andre investeringer, eksempelvis uterom mellom handleområder, eller så inngår investeringen i et opplevelsesprodukt.

De fleste investeringer i fysiske møteplasser er imidlertid gjerne offentlig finansiert eller pålagte. I så fall kan investeringen heller ses på som å skape et potensial for økt attraksjon, gjennom forskjønnelse eller tilrettelegging. I slike tilfeller er det kombinasjonen av investeringer, bruk og tilfredshet som sier noe om attraksjon.

Vår vurdering er at investeringer i og bruk av fysiske møteplasser og utemiljøer indikerer en satsingsvilje. Vi betegner dette som et delmål fordi utløsning av slike fysiske investeringer kan gi grunnlag for bærekraft og langsiktig trivsel.

3.1.5 Delmål 4: Økt sosial deltagelse

Mennesker er sosiale individer. De fleste definerer seg som en del av en større sosial sammenheng og ensomhet blir normalt sett på som et problem eller lidelse.²²

Hvorvidt et området produserer eller avhjelper ensomhet er ikke opplagt. Det synes likevel klart at områder preget av lett tilgang til møteplasser, til sosiale kontaktpunkter og/eller kontakt med mennesker utenfor området, er et gode som gjør et område attraktivt.

Høy grad av samkvem og kontakt mellom mennesker i samme nabolag forenkler også utvikling av viktige frivillighetsinstitusjoner som enkeltmennesker ikke klare alene, som kulturarrangementer, idrettsforeninger, andre foreninger eller prosjektbaserte dugnader.

Vår vurdering er at dersom et området utvikler økt sosial deltagelse, alternativt mindre omfang av sosialt utenforskap, vil området bli mer attraktivt og dermed mer bærekraftig. Økt sosial deltagelse vurderes derfor som et relevant delmål for Områdeløft.

3.2 Valg av indikatorer

I arbeidet med å utvikle et verktøy for å måle resultater og effekter, er det nødvendig å tenke gjennom hvilke typer data som gir informasjon om måloppnåelse. Vi har lagt til grunn at det er behov for data både om bevegelse mot hovedmålet i seg selv og data som sier noe om i hvilken grad det er bevegelse mot de mer spesifikke delmålene. Som nevnt

²² Se bl.a. Nilsson, B., U. Lindstrøm, D. Nåden; (2006) Is loneliness a psychological dysfunction? A literary study of the phenomenon of loneliness. [Scandinavian Journal of Caring Sciences](#). Vol. 20.

kan det være tilstrekkelig å identifisere positive bevegelse mot et delmål for å konkludere med at det også er en bevegelse mot hovedmålet.

Indikatorer som samvarierer med hovedmålet vurderes som effektindikatorer. Indikatorer som samvarierer med delmålene definerer vi som resultatindikatorer.

Hvorvidt indikatorer for oppnåelse av delmål og hovedmål beveger seg i takt, vil være viktig for å få mer kunnskap om sammenheng mellom delmål og hovedmål, og om mulig kausalitet mellom virkemiddelbruk og hovedmåloppnåelse.

I leting etter gode datakilder, som kan indikere bevegelse mot de ulike målene, er det viktig å forstå hva data kan si og ikke si. Vi har lett etter indikatorer som samvarierer med målet, det vil si er relevante, som er objektive og hvor data lar seg identifisere.

Nedenfor går vi gjennom data vi vurderer oppfyller krav til relevans, objektivitet og målbarhet. I utvalget har vi også tatt hensyn til at indikatormengden ikke må bli for stor, både for å forenkle kontinuerlig vedlikehold av datainnhenting og unngå at tolkningsmulighetene forsvinner i en for stor datamengde.

FIGUR 3.1
Bærekraftsmålet med indikatorer

Kilde: DAMVAD

Alle data er data for grunnkretser som inngår i områdene omfattet av Områdeløft, alternativt for de enkelte områdene samlet.

Hvilke indikatorer som er valgt for å få kunnskap om de enkelte hoved- og delmål er oppsummert i figur 3.1.

3.2.1 Hovedmålet – mer fysisk og sosialt bærekraftig

Områdeløfts hovedmål er at hvert område som omfattes skal bli *mer fysisk og sosialt bærekraftig*. Etter vår vurdering bør følgende indikatorer inngå i resultat- og effektmålingsverktøyet:

Indikator 0.1 Befolkningsutvikling

Utvikling i hvert områdes samlede befolkning gir informasjon om stedets attraktivitet som bosted. Når befolkningsutviklingen i de enkelte områdene sammenlignes med befolkningsutviklingen i kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo), vil indikatoren være en relevant indikator på områdenes attraktivitet. En endring i befolkningsutviklingen som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger vil indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet.

Data kan hentes på grunnkretsnivå fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og er både objektive og identifiserbare.

Utvikling i antall ikke-norske statsborgere for hvert område vil gi relevant utdypende informasjon om hvilke befolkningsgrupper som finner området attraktivt. Det er ikke opplagt at avvik fra kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo), eller endring i avvik, gir informasjon om attraktivitet som sådan. Gradvis større avvik vil normalt oppleves som uheldig ut fra et normaliseringsperspektiv, men avvik kan også skyldes at enkelte områder har egenska-

per som gjør området særlig attraktivt for enkeltgrupper, noe som kan være ønskelig for mange. Indikatorene er likevel relevant å følge for å styrke tolkningsmulighetene av utvikling i andre indikatorer.

Data kan hentes på grunnkretsnivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 0.2 Flytting

Omfang av og utvikling i innflytting til hvert område er et av hovedelementene bak befolkningsvekst. Flyttinger gir også en klar indikasjon på befolkningens respons på områders attraksjonsegenskaper.

Befolkningen som allerede bor i Norge har best grunnlag for å vurdere attraktiviteten til et område som boligområde. *Utvikling i brutto innenlands innflytting som andel av samlet befolkning og netto innenlands innflytting som andel av befolkningen* vil utdype de demografiske indikatorene nevnt foran og ytterligere forsterke tolkningsmulighetene. Indikatoren er slik en relevant utdypende effektindikator.

Utviklingen i flytting som andel av befolkningen bør sammenlignes med kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo). En endring i flyttefrekvensen som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger vil indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet.

Data kan hentes på grunnkretsnivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 0.3 Andel befolkning i skolealder

Utvikling i antall barn i skolepliktig alder, 6-15 år, vil utdype hvert områdes attraksjonsegenskaper. Barnefamilier er generelt mer følsomme for område-spesifikke egenskaper enn befolkningen generelt. Når utviklingen i barnebefolkningen i de enkelte områdene sammenlignes med tilsvarende utvikling i

kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo) vil indikatoren være en ytterligere relevant indikator på områdenes attraktivitet.

Flere av aktivitetene som iverksettes som en del Områdeløft er også tett koblet til utvikling i attraktivitet for barnefamilier, eksempelvis bedring av uteområder, fritidsaktiviteter, lekeplasser o.a.

En endring i utviklingen i barnebefolkningen, som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger, vil indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet. Samtidig kan indikatoren også brukes til å fange opp positive og negative endringer i selve området, og slik få en *form for alarmfunksjon*. Vi vurderer derfor data for antall barn som en meget relevant indikator for områders bærekraft.

Data kan hentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 0.4 Tilfredshet med bomiljø

Beboeres tilfredshet med bomiljøet vil være nært koblet til hovedmålet om et fysisk og bærekraftig området. Vi må kunne anta at det er en tett sammenheng mellom trivsel og tilfredshet med bomiljø og innbyggernes ønsker om å bidra til å utvikle eget bomiljø.

Hva som ligger i begrepet bomiljø er ikke opplagt, men kan sies å handle om noe som omfatter både egen bolig, samt fysiske og sosiale kvaliteter i bomiljøet. Vi vurderer derfor *tilfredshet med bomiljø* som en meget relevant indikator for områders bærekraft.

Mange av aktivitetene som iverksettes som en del områdeløftene er også tett koblet til utvikling av det generelle bomiljøet og er ment å øke stedets attraktivitet, eksempelvis bedring av uteområder, fritidsaktiviteter, gangveier o.a.

Det finnes ingen objektive data om tilfredshet med bomiljø som kan hentes ut på grunnkrets nivå. Spørsmål om tilfredshet med bomiljø er imidlertid dekket i Levekårsundersøkelse (SSB)²³, men kan ikke brytes ned på grunnkrets nivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra Levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt området. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt et utvalg av befolkningen.

Indikator 0.5 Problemer med kriminalitet

Kriminalitet, frykt og utroligheter i et område kan uten videre ses som negative attraktivitetsfaktorer ved et område. Områdespesifikk kriminalitet kan gi et området et dårlig rykte og resultere i at nye beboere ikke ønsker å flytte til området, samtidig som eksisterende beboere ønsker å flytte fra området. Dette kan på sikt gi en negativ spiral som kan være vanskelig å snu.

Det kan videre antas at det er en tett sammenheng mellom kriminalitet og følelse av trygghet, og et områdes bærekraft og attraktivitet. Selv om ikke Områdeløfts midler direkte skal gå til kriminalitetsforebyggende arbeid, vil enkelte tiltak som utbedrede og mer opplyste gangveier, økt sosial deltagelse o.a. kunne ha direkte betydning for kriminaliteten i området.

²³ Levekårsundersøkelsen er en spørreundersøkelse til et representativt utvalg av befolkningen og gjennomføres årlig. Fra og med 2011 består

undersøkelsen av en fast kjerne av spørsmål og temabølker med varierende tema. Temaene gjentas med en syklus på tre år. SSB samordner undersøkelsen med Eurostat og tilsvarende undersøkelser i EU-land.

Vi vurderer derfor at det vil være relevant å følge utviklingen i *innbyggernes opplevde problemer med i kriminalitet*. Ikke bare for å se om man ser en endring i positiv retning som følge av Områdeløft, men likefult som en «varselindikator» om eventuell negativ utvikling. Vi anser det som fordelaktig å se denne indikatoren i sammenheng med indikatoren for trygghet.

Det finnes få objektive og systematiske data om kriminalitet, som er enkelt tilgjengelige og kan brytes ned på grunnkrets. Det finnes noe data om anmeldte lovbrudd, men slike data må tolkes med varsomhet på grunn av ulike rapporteringsrutiner. Dessuten vil det i denne sammenheng være vel så interessant å følge utviklingen i hvordan beboerne opplever kriminaliteten i området, som hva som faktisk skjer av lovbrudd.

Spørsmål om kriminalitet er imidlertid dekket i Levekårsundersøkelsen, men kan ikke brytes ned på grunnkretsnivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra Levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt område. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt et utvalg av befolkningen.

Indikator 0.6 Trygghet

Vurdering av trygghet henger tett sammen med vurdering av kriminalitet. På samme måte som kriminalitet kan *innbyggernes opplevde trygghet* gi et område et dårlig rykte og resultere i at nye beboere ikke ønsker å flytte til området, samtidig som eksisterende beboere ønsker å flytte fra området. Således kan vi anta at det er en tett sammenheng mellom kriminalitet og følelse av trygghet og et områdes bærekraft og attraktivitet. Selv om ikke Områdeløfts midler direkte skal gå til kriminalitetsforebyggende

arbeid, vil enkelte tiltak som utbedrede og mer opplyste gangveier, økt sosial deltagelse o.a. kunne ha direkte betydning for følelsen av trygghet.

Vi anser det som fordelaktig å se denne indikatoren i sammenheng med indikatoren for kriminalitet.

Det finnes få objektive data på trygghet. Spørsmål om trygghet er imidlertid dekket i Levekårsundersøkelsen, men kan ikke brytes ned på grunnkretsnivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra Levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt område. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt et utvalg av befolkningen.

3.2.2 Delmål 1: Flere boliginvesteringer

Grad av boliginvesteringer gir uttrykk for hvor attraktivt boligområdet kommer til å bli i årene framover.

Følgende indikatorer gir informasjon om interessen for boliginvesteringer i de enkelte områdene.

Indikator 1.1 Igangsatte boliger

Utvikling i igangsatte boliger (m² bruksareal) innenfor et område beskriver omfang av boliginvesteringer. Indikatorene omfatter alle typer boliger og er uavhengig av hvem som investerer. Enhver investor vil imidlertid vurdere investeringer opp mot eget ønske om å bo i området eller andres ønske om å bo i området. Indikatoren er slik en relevant indikator for framtidstro.

Når utviklingen i boliginvesteringene i de enkelte områdene sammenlignes med tilsvarende data for i kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo) vil indikatoren være en relevant indikator på områdenes attraktivitet. En endring i boliginvesteringene

som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger vil det indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet.

Data kan hentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 1.2 Boligprisutvikling

For gitt boligareal vil relative endringer i boligpriser indikere om et område blir mer eller mindre attraktivt som boligområde. Når *utvikling i gjennomsnittlig kvadratmeterpris* sammenholdes med boligbygging, vil indikatorene til sammen gi utdypende informasjon om et områdes attraktivitet. Dersom boligprisene og boligbyggingen øker relativt mye er det en sterk indikator på at mange har tro på at området vil forbli eller øke i attraktivitet. Slik sett er boligprisutvikling en relevant og utdypende indikator på atraksjon.

Som for utviklingen i boliginvesteringene bør utviklingen i boligprisene sammenlignes med tilsvarende data for kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo). Endring i boligpriser bør vurderes sammen med endringer i boliginvesteringene. Når de begge samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger vil det indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet.

Data kan hentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

For å styrke tolkningsmulighetene vil data for *antall boligomsetninger* innenfor de enkelte områdene gi merinformasjon. Boligprisendringer basert på et lite omsetningsvolum kan skyldes spesifikke forhold knyttet til enkeltboliger, mer enn områdespesifikke egenskaper. Det er derfor nødvendig å vurdere størrelsen på boligomsetningen før en kan gi en rimelig tolkning av utviklingen i boligprisene.

Data kan hentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 1.3 Beboeres oppussing

På samme måte som profesjonelle investorer investerer i boliger og områder basert på vurderinger om framtidig inntjening og attraktivitet, vil *private investere i egen bolig* for å øke kvaliteten på boligen. Motivet kan enten være behov for vedlikehold, behov for kvalitetsmessige oppgraderinger eller for å tjene penger i framtiden.

Uavhengig av hva som driver slike investeringer, så kan en si at det handler om en positiv framtidstro knyttet til egen bolig og til området. Selv om ikke Områdeløfts midler vil brukes på enkeltbeboeres bolig, må vi kunne anta at det er en tett sammenheng mellom vilje til private investeringer i egen bolig og beboernes vurderinger av boligens og områdets attraktivitet. Mange av områdeløftenes aktiviteter har til formål å heve områdets attraktivitet.

Også beboernes inntektsnivå og familiesituasjon påvirker evne og interesse for å investere i egen bolig. Like fullt vil endringer i privates investeringer i egen bolig være en relevant indikator både for hovedmålet og for delmålet om økte investeringer i boliger. Informasjonen om enkeltpersoners investeringer i egen bolig gir mest informasjon når utviklingen i et område avviker vesentlig fra andre områder.

Endring i private beboeres investeringer i bolig kan ses i sammenheng med igangsatte boliger. Likevel vil de to indikatorene supplere hverandre da igangsatte boliger handler om nye boliger, mens privatpersoners investeringer handler om eksisterende boliger.

Det finnes ikke objektive data om privatpersoners investeringer i eksisterende boliger. Spørsmål om

slike investeringer er imidlertid dekket i Levekårsundersøkelsen, men kan ikke brytes ned på grunnkrets nivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra Levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt området. Data blir dermed identifiserbare og objektive den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt et utvalg av befolkningen.

Indikator 1.4 Tilfredshet med bolig

Husbanken har et særlig mål om at alle (inklusive vanskeligstilte) skal bo i egnede boliger, selv om midler fra Områdeløft ikke brukes til utbedring og kvalitetsøkning på enkeltbeboeres boliger.²⁴ Imidlertid må vi kunne anta at det er en tett sammenheng mellom trivsel og tilfredshet med bolig og ønske om å bli og investere sosialt og økonomisk i egen bolig.

Vi vurderer derfor *tilfredshet med egen bolig* som en relevant indikator for områdes bærekraft.

Det finnes ingen objektive data om tilfredshet med egen bolig som kan hentes ut på grunnkrets nivå. Spørsmål om tilfredshet med bomiljø er dekket i Levekårsundersøkelsen, men kan ikke brytes ned på grunnkrets nivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra Levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt området. Data blir dermed identifiserbare og objektive den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt et utvalg av befolkningen.

3.2.3 Delmål 2: Bedre privat og offentlig tjenesteyting

Omfang av personrettede tjenester gir uttrykk for næringsdrivende og offentlige tjenestetilbyderes tro på at kunder ønsker å ferdes og oppholde seg i et område.

Følgende indikatorer gir informasjon om næringsdrivendes tro på de aktuelle områdene:

Indikator 2.1 Sysselsatte i privat personrettet tjenesteyting

Virksomheter som selger tjenester som konsumeres på stedet og som er rettet mot enkeltpersoner, må lokalisere der kundene er. Områder som folk trives i, vil normalt også være områder hvor folk ønsker å handle i. Samtidig vil innslag av lokal personrettet tjenesteyting i seg selv gjøre et område mer attraktivt som område å bo og ferdes i.

Omfang av personrettet tjenesteyting vil derfor både være en relevant indikator på hvor attraktivt et område er og kan tenkes å forbli. Omfanget er korrelert med lokal tjenesteetterspørsel. Når sysselsettingen i slike tjenester øker er det grunn til å tro at områdets attraktivitet som investeringsmål øker.

Andelen sysselsatte innenfor personrettede tjenester av et områdes befolkning er et uttrykk for ovennevnte attraktivitet. For relatere et områdes attraksjon til noe bør andelen, og utviklingen i andelen, sammenlignes med tilsvarende data for kommunen for øvrig (samt Groruddalen for Oslo).

Hva som er personrettede næringer må defineres og avgrenses. Vi anbefaler at indikatoren konsentrerer seg om næringer som normalt består av mindre virksomheter, for slik å unngå at data preges av store enkeltvirksomheter. Næringer som typisk

²⁴ <http://www.husbanken.no/om-husbanken/mal-og-strategier/>

er av en slik karakter er detaljhandel (næringskode 47) og serveringsvirksomhet (næringskode 56). Vi anbefaler en indikator som kun omfatter sysselsetting innenfor et område, og som andel av befolkningen i området samt utviklingen i disse andelene.

Sysselsettingsendringer i nevnte næringer som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger, vil indikere at satsinger innenfor Områdeløft gir ringvirkninger som forsterker områdets attraktivitet.

Næringene overnattingsvirksomhet (næringskode 55) og kulturell virksomhet, underholdning og fritidsvirksomhet (næringskodene 90, 91, 92 og 93) er også relevante for å vurdere et områdes attraksjon. Disse næringene er derimot ofte preget av relativt store virksomheter og utviklingen vil derfor være sterkt preget av utviklingen i disse. Denne typen virksomheter vil også ofte ha en spesifikk lokaliseringshistorie.

Næringene 55 og 90-93 er også mer preget av en blanding av privat og offentlig eierskap enn næringene 47 og 56, noe som gjør at sysselsettingsutviklingen ikke uten videre kan tolkes som et uttrykk for investorers tiltro til områdets potensial som marked. Data for sysselsetting i slike næringer bør etter vår vurdering rapporteres i et effekt- og resultatverktøy, men benyttes primært som hjelp til å tolke utviklingen i sysselsettingsandelene i 47 og 56. Når sysselsettingsandelen utvikler seg i samme retning blir det lettere å vurdere om området blir mer eller mindre attraktivt. Når de utvikler seg i ulike retning, kreves nærmere vurderinger for å forstå effektene av områdeløftsatsingene.

Indikatoren kan og bør skille mellom privat og offentlig sysselsetting innenfor de ulike næringene. Indikatorene vil for analyseformål også bli supplert med data for utvikling i bedriftsstørrelse og antall bedrifter.

Data kan for alle næringene innhentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 2.2 Sysselsatte i offentlig personrettet tjenesteyting

Som for markedsrettede private personrettede tjenester nevnt over, vil tilstedeværelsen av offentlige ikke-markedsrettede personrettede tjenester i et område normalt styrke områdets attraktivitet. I kapittel 4.1 pekte vi på at offentlige tjenester også kan bli etablert eller utviklet for å bøte på problemer. Sammenhengen mellom utviklingen i offentlige personrettede tjenester og attraksjon er derfor langt mindre entydig. Likevel vil det være verdifullt å følge utviklingen av et utvalg offentlige personrettede tjenester for å sikre et best mulig tolkningsgrunnlag for bevegelse mot delmål 2.

Vi foreslår at utviklingen i næringene undervisning (næringskode 85), helsetjenester (næringskode 86), pleie og omsorg i institusjon (næringskode 87), omsorg uten botilbud, barnehager mv. (næringskode 88) følges på samme måte som næringene nevnt over. Dette betyr at det etableres en indikator for sysselsettingsandel, og utviklingen i andelen, som sammenlignes med tilsvarende data for kommunen for øvrig (samt Groruddalen for Oslo). Indikatoren kan og bør skille mellom privat og offentlig sysselsetting innenfor de ulike næringene.

Vi understreker imidlertid at indikatoren skal benyttes for å lette tolkningen av utvikling i private personrettede tjenester. Utvikler indikatorene seg parallelt positivt, kan de virke gjensidig forsterkende. Utvikler de seg i motsatt retning vil tolkningen være usikker. En parallell negativt utvikling kan også tolkes som et uttrykk for svekket attraktivitet.

Data kan for alle næringene innhentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 2.3 Investeringer i næringsareal

Utvikling i sysselsettingsandeler gir informasjon om markedsutvikling. Data for investeringer er mer direkte samvarierende med investorers framtidstro.

Vi anbefaler derfor at det også innhentes data for *igangsatt bruksareal til varehandel, serveringsvirksomhet og markedsdrevne fritidsbygg (som helsestudioer, solstudioer o.a.)* i de enkelte områdene.

Dersom utviklingen i investeringer i nevnte næringsbygg sammenlignes med tilsvarende data for kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo), vil indikatoren være et relevant mål på investorers vurderinger av områdenes markedspotensial. En endring i næringsinvesteringene som samvarierer med innfasing av områdeløftsatsinger vil indikere at satsinger innenfor Områdeløft påvirker områdets attraktivitet.

Data kan innhentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare

3.2.4 Delmål 3: Økt investeringer og bruk av fysiske møteplasser og uteområder

Omfang og bruk av fysiske møteplasser og uteområder indikerer at beboerne ønsker å oppholde seg i et område.

Følgende indikatorer gir informasjon om investeringer og bruk av fysiske møteplasser i de aktuelle områdene.

Indikator 3.1. Bruksareal til møteplasser

Investeringer i fysiske møteplasser og uteområder skaper potensielt økt trivsel og attraksjon gjennom tilrettelegging, gitt at de blir benyttet.

For å forstå hvordan investeringer i møteplasser og uteområder som kulturbygg, idrettsanlegg, forsamlingslokaler, lekeplasser o.a. påvirker et område er

det behov for data om både bruk og trivselsvirkninger. Data for *igangsatt bruksareal til kulturbygg, idrettsanlegg, forsamlingslokaler og lekeplasser* vil gi informasjon om utvikling i viktige kollektive goder.

Som en første indikasjon på at potensialet for trivsel øker, vil vi anbefale å følge utviklingen i nevnte investeringsdata. Relativ økning i investeringer vil indikere at det legges mer til rette for aktiviteter ute og sammen med andre mennesker. Data for samlet bruksareal sammenlignet med kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo) indikerer potensialet for trivsel.

Dataene vil nødvendigvis omfatte mer enn hva Områdeløft bidrar med direkte, men kan antas å samvarierer med innsatser i Områdeløft, dersom Områdeløft har prioritert koordinering av slike offentlige investeringer. Når indikatoren kan kobles til rapporteringsdata fra enkeltprosjekter vil de gi informasjon om hvordan de enkelte Områdeløftprosjektet bidrar til å utløse offentlige investeringer i offentlige møteplasser.

Data kan innhentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 3.2 Tilfredshet med rekreasjon og fritidstilbud

Beboeres *tilfredshet med rekreasjons- og fritidstilbudet* vil underbygge om investeringer i utemiljøer og møteplasser kaster noe av seg i form av økt tilfredshet. Tilsvarende sammenheng kan vi forvente mellom tilfredshet med møteplasser, rekreasjon og fritidstilbud og sosial deltagelse.

Hva innbyggerne legger i begrepene møteplasser er ikke opplagt, og heller ikke noe som enkelt kan la seg måle. Imidlertid er mange av aktivitetene som iverksettes som en del av Områdeløftene tett koblet til både fysiske og sosiale møteplasser og fritids- og rekreasjonsmuligheter som for eksempel utbedring

av uteområder, fritidsaktiviteter, kafeer o.a. Vi vurderer derfor tilfredshet med rekreasjonsmuligheter som en relevant indikator for områders bærekraft, særlig når den sees i sammenheng med investeringer i rekreasjon og fritidsområder samt bruken av rekreasjonsområder (se nedenfor).

Dersom det er mulig å påvise samvariasjon mellom økt tilfredshet og satsinger innenfor Områdeløft vil det være mulig å tolke det som et resultat av Områdeløfts innsats.

Det finnes ingen objektive data om tilfredshet med rekreasjonsområdet som kan innhentes på grunnkrets nivå. Spørsmål om tilfredshet med bomiljø er dekket i levekårsundersøkelsen (SSB), men kan ikke brytes ned på grunnkrets nivå. Vi har derfor brukt spørsmål fra levekårsundersøkelsen og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt området. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt til et utvalg av befolkningen.

Indikator 3.3 Bruk av fysiske møteplasser

Beboeres bruk av fysiske møteplasser (det vil si lekeplasser, parker, friområder, benker, kafeer, bibliotek o.a.) vil underbygge om investeringer i utemiljøer og møteplasser kaster noe av seg i form av økt bruk. Vi må videre kunne anta at det er en tett sammenheng mellom tilfredshet med rekreasjons- og fritidstilbudet og faktisk bruk av møteplasser.

Hva innbyggerne legger i begrepet bruk er ikke opplagt, og heller ikke noe som enkelt kan la seg måle. Imidlertid er mange av aktivitetene som iverksettes som en del av Områdeløftene tett koblet til både fysiske og sosiale møteplasser og fritids- og rekrea-

sjonsmuligheter som for eksempel utbedring av uteområder, fritidsaktiviteter, kafeer o.a. Vi vurderer at innbyggernes rapporterte bruk av områdets møteplasser er en relevant indikator for områders bærekraft, særlig når den sees i sammenheng med investeringer i rekreasjons- og fritidsområder og tilfredshet med rekreasjons- og fritidstilbudet i området. Dersom det er mulig å påvise samvariasjon mellom økt bruk og satsinger innenfor Områdeløft vil det være mulig å tolke dette som et resultat av Områdeløfts innstas.

Det finnes ingen objektive data på bruk av møteplasser. En rekke spørsmål om bruk av og deltakelse på ulike rekreasjons- og fritidsaktiviteter er dekket i levekårsundersøkelsen (SSB). Svarene kan imidlertid ikke brytes ned på grunnkrets nivå og antall spørsmål er så høyt at det vanskelig kan la seg tolke. Vi har derfor utformet et eget spørsmål og foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt område. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålene er stilt til et utvalg av befolkningen.

3.2.5 Delmål 4: Økt sosial deltagelse

Områdeløfts potensielle bidrag til økt sosial deltagelse i omfattende områder er et viktig delmål. Men det er få identifiserbare data som samvarierer med dette delmålet.

Nedenfor følger våre forslag til indikatorer. Indikatorer er valgt på bakgrunn av at de enten samvarierer med omfang av utenforskap i et område eller med økt potensial for mellommenneskelig kontakt mellom beboere.

Indikator 4.1 Omfang av uføretrygd

Tilknytning til arbeid eller utdanning gir tilknytning til naturlige møteplasser som er viktige for de fleste mennesker. Når personer faller ut av arbeid og studier blir kontakt med andre mennesker normalt mer krevende. Det er også påvist at spesielt unge som faller ut av arbeid og/eller studier får utfordringer i å delta i sosiale sammenhenger, både generelt og lokalt.²⁵ Data for omfang av personer som mottar uføretrygd i et område kan gi informasjon om et viktig forhold som påvirker beboernes sosiale deltagelse.

Dersom *antall personer som mottar uføreytelser* i et område øker, er det grunn til å tro at forutsetningen for sosial deltagelse svekkes, og omvendt. Når antall uføre går mer opp (ned) i et område enn i kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo) kan dette tolkes som at områdets utfordringer øker (reduseres).

Det er neppe grunnlag for å benytte indikatorene som en tolkning av hvilken betydning Områdeløfts-satsinger har, men indikatorene kan gi viktig informasjon om utviklingen i hvilke utfordringer området har.

Detaljerte uføredata for de enkelte områder er identifiserbare og objektive i SSB, men sensitivitetshensyn begrenser nedbryting på type ytelse og alder. Tolkningen av data må ta hensyn til dette.

Indikator 4.2 Andel barn i barnehage

Barneforeldre møtes der barn møtes. Når arenaer for barnefellesskap benyttes, vil også de sosiale kontakflatene mellom voksne øke og det er grunn til å tro at potensialet for sosial deltagelse øker.

Andel barn i barnehage mellom 1 og 6 av områdets populasjon av barn i samme alder vil gi informasjon om mulighetene til sosial kontakt for barneforeldre. Er en stor andel barn i barnehagen er det grunn til å regne med mange kontaktmuligheter, som igjen forenkler videre sosial deltagelse.

Når andelen barnehagebarn er høyt, eller øker mer i et område enn i kommunen for øvrig (og Groruddalen for Oslo), kan dette tolkes som at området har gode eller får bedre forutsetninger for sosial kontakt og sosial deltagelse blant barneforeldre.

Data kan innhentes på grunnkrets nivå fra SSB og er både objektive og identifiserbare.

Indikator 4.3 Tilgang på praktisk hjelp

Sosial deltagelse kan ta mange former, både som organiserte eller uorganiserte aktiviteter, men også gjennom samvær med naboer, familie og venner. Mange opplever seg som en del av et nærmiljø uten at de faktisk deltar på organiserte eller uorganiserte aktiviteter. En indikator for sosial tilhørighet er muligheten til å trekke på nærmiljøet når man trenger hjelp.

Vi anser det som relevant å avdekke denne formen for tilhørighet. Dersom det oppleves som en barriere å spørre om hjelp, vil øvrig sosial deltagelse være problematisk.

Det finnes imidlertid ikke opplagte indikatorer eller gode objektive data på denne formen for utenforskap. Levekårsundersøkelsen har imidlertid et spørsmål om *hvorvidt en person kan be naboer, fa-*

²⁵ Se eksempelvis Rasmussen, I., V. A. Dyb, N. Heldal og S. Strøm (2010): Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering av ungdom. Vista Analyse Rapport 2010/07

milie og venner om praktisk hjelp. Vi har valgt å inkludere denne indikatoren, da den kan si noe om nettopp menneskers sosiale tilhørighet.

Fordi levekårsundersøkelsen ikke kan brytes ned på grunnkrets nivå, har vi foretatt en særskilt datainnhenting basert på telefonintervju med beboere i hvert enkelt område. Data blir dermed identifiserbare og objektive i den forstand at de ikke er påvirket av prosjektadministrasjon. De er imidlertid beheftet med statistisk usikkerhet knyttet til at spørsmålne er stilt til et utvalg av befolkningen.

3.3 Vurdering og drøfting av datakildene

3.3.1 Datakilder brukt i årets måling

Indikatorene diskutert over er i stor grad valgt på bakgrunn av tilgjengelige datakilder som ikke krever uforholdsmessige store investeringer ved årlige oppdateringer. Utvalget er følgelig bestemt på bakgrunn av at indikatorene skal benyttes som verktøy for effekt- og resultatmålinger. Nedenfor redegjør vi nærmere for datakildene.

SSB

Statistisk sentralbyrå (SSB) har hovedansvaret for å dekke behovet for statistikk om det norske samfunnet. SSB innhenter data og lager statistikk om:

- folk og levekår
- ressurser og miljø
- økonomi og nasjonalregnskap
- kommunal, fylkeskommunal og statlig virksomhet

SSB innhenter data på flere indikatorer relevante for Områdeløft. Det er store fordeler ved å benytte data fra SSB. Data innhentes på objektive og faglig funderte metoder. Mye data innhentes regelmessig på en måte som gjøre det mulig både å få oppdaterte data og analysere utviklingen over tid. Ikke alle, men mange, av datasettene kan brytes ned på grunnkrets nivå.

Data på grunnkrets nivå er normalt ikke tilgjengelig gratis og enkelt via statistikkbanken og må følgelig bestilles og betales særskilt. Leveringstid for data fra SSB er om lag 4-6 måneder.

Vi anbefaler kun å benytte data fra SSB som kan brytes ned på grunnkrets nivå. Liste over hvilke grunnkretser som inngår i hvert område finnes i vedlegg.

I selve målingen (jf. Kapittel 4) presenteres data for det enkelte Områdeløft. Områdeløftet sammenlignes med øvrige Områdeløft, med Groruddalen (gjelder kun Områdeløftene i Groruddalen), kommunen området befinner seg i og Norge for øvrig.

Telefonundersøkelse

Det er behov for å supplere data fra SSB på utvalgte områder. Særlig har vi sett behov for mer data på indikatorer for trivsel og levekår. Vi har vurdert eksisterende datakilder og funnet at ingen av allerede eksisterende datakildene fullt ut vil kunne tilfredsstille kravene til et velfungerende verktøy på tvers av alle Områdeløfts områder. Dette gjelder for eksempel tilgangen på data på grunnkrets nivå.

Vi har følgelig gjort en særskilt datainnhenting for dette prosjektet. Vi har formulert spørsmål med utgangspunkt i SSBs levekårsundersøkelse (se omtale i neste avsnitt). SSB gjennomfører en omfattende årlig levekårsundersøkelse som belyser mange aspekter også relevante for Områdeløft. Imidlertid er ikke antall respondenter i undersøkelsen tilstrekkelig stort til å kunne bryte dette ned på de aktuelle områdene.

Spørsmålene fra levekårsundersøkelsen benyttes også i vår egen tilpassede datainnhenting. Spørsmål som er sammenlignbare med levekårsundersøkelsen vurderes som viktig for å etablere et nasjo-

nalt sammenligningsgrunnlag av svar. Spørsmålsformuleringen er også grundig testet av fagpersoner med henblikk på å avdekke utvikling i levekår. Ikke all data fra levekårsundersøkelsen er tilgjengelig i statistikkbanken eller i rapporter. Vi har derfor måtte foreta en særskilt bestilling til SSB.

Svar fra befolkningen i Områdeløftene er gjennomført som telefonundersøkelse. Telefonundersøkelsen er gjennomført av Norstat, hvor de har innhentet svar fra 200 personer i hvert området (med unntak av Årstad hvor antall respondenter er 250). Respondentene er identifisert på bakgrunn av alder (over 18 år) og registrert bostedsadresse.

En utsendelse av spørsmål til om lag 200 beboere i hvert område sikrer representativitet med mellom 5 og 10 pst. feilmargin. Vi har etterstrebet en undersøkelsen med tilfredsstillende representativitet på områdenivå. Antall beboere innenfor undergrupper som kjønn, alder, bakgrunn og grunnkrets (innad i hvert område) er imidlertid for små til at undersøkelsen er representativ for alle undergruppene.

Vi har likevel inkludert bakgrunnsvariabler i undersøkelsen for å sikre et mangfold i respondentgruppen. Figuren under viser overordnede karakteristika for den samlede respondentgruppen.

FIGUR 3.2
Fordeling respondentgruppen (totalt 2728) på bakgrunnsvariabler.

Alder		Kjønn		Født i Norge	
Under 30 år	22 %	Mann	48 %	Ja	80 %
30-39 år	17 %	Kvinne	52 %	Nei	20 %
40-49 år	17 %	Total	100 %	Total	100 %
50+ år	44 %				
Total	100 %				

Kilde: NORSTAT

Som Figur 3.2 viser ser vi en relativt jevn fordeling når det gjelder alder og kjønn (noe overvekt av 50+), mens det for fødested er noe underrepresentativitet for de født utenfor Norge.

Undersøkelsen for de 12 Områdeløftene som er en del av Områdeløft i 2014 ble gjennomført i september og oktober 2014. Undersøkelsen for de to Områdeløftene som blir med i programmet fra og med 2015 (Tøyen og Fjell) ble gjennomført i november og desember 2014.

3.3.2 Andre datakilder som kan tenkes brukt

Nedenfor kommenteres utvalgte datakilder som kan vurderes å bli benyttet mer i årene framover.

SSBs Levekårsundersøkelse

SSB gjennomfører omfattende årlig levekårsundersøkelse. Undersøkelsen er basert på et tilfeldig utvalg deltakere trukket fra folkeregisteret, og de som er trukket ut til å delta mottar informasjonsmateriell i posten. Undersøkelsen tar sikte på å belyse hvordan levekårene i Norge utvikler seg.

Undersøkelsen sendes til om lag 14 000 mennesker (fra 16 år og oppover) hvert år. De samme personene kontaktes inntil fire eller åtte år på rad. Enkelte spørsmål stilles hvert år, mens andre stilles hvert tredje år.

Hovedtemaene i undersøkelsen er bolig, helse, arbeid og økonomi.

Undersøkelsen er del av et stort europeisk samarbeid (EU-SILC) som Statistisk sentralbyrå deltar i. Det gjør at vi kan bruke resultatene til å sammenlikne levekår i mange europeiske land.

Undersøkelsen ble endret i 2011. Det var flere årsaker til denne omleggingen, blant annet et ønske om en mer internasjonal samordning.

Vi har tatt utgangspunkt spørreundersøkelsene gjennomført etter 2011. Undersøkelsene innehar en rekke spørsmål omkring temaer som er nært knyttet til målsetningene i Områdeløft. Imidlertid er ikke undersøkelsen omfattende nok til å kunne dele inn på grunnkrets nivå, derav vår egen undersøkelse. En henvendelse til SSB om et samarbeid om særskilt datainnsamling for å dekke Områdeløfts behov for data kan vurderes.

Ungdata

Ungdata er et resultat av et faglig samarbeid mellom NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring), sju regionale kompetansesentre innen rusfeltet (KoRus Vest Bergen, KoRus Vest Stavanger, KoRus Midt-Norge, KoRus Øst, KoRus Sør, KoRus Nord, KoRus Oslo) og Kommunesektorens organisasjon (KS).

Ungdata er et kvalitetssikret system for gjennomføring av lokale spørreskjema-undersøkelser blant elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Spørreskjemaet brukes for å kartlegge de lokale oppvekstsituasjonene og brukes som grunnlag for kommunalt plan- og utviklingsarbeid.

Spørreskjemaet består av en obligatorisk grunnmodul (med 150 spørsmål), som brukes i alle undersøkelser, og et sett med valgfrie, forhåndsdefinerte spørsmål, som kommuner kan velge fra. Den obligatoriske delen av spørreskjemaet inneholder spørsmål om ressurser rundt ungdommene, skole og framtid, fritid, helse og trivsel, tobakk og rus og spørsmål om lovbrudd, vold og annen risikoatferd.

Datamaterialet fra alle Ungdata-undersøkelser legges inn i en nasjonal database som oppbevares av NOVA – Ungdatabasen. Fra høsten 2014 samarbeider Ungdata med Rambøll om leveransen av den tekniske løsningen til undersøkelsen.

Vi har i den første målingen ikke benyttet data fra Ungdata. Ungdata inneholder mye informasjon om unges oppvekstsvilkår, og kan slik brukes som en supplerende benchmark på linje med levekårsundersøkelsen. Vår første vurdering tilsier imidlertid at det ville være for ressurskrevende å etablere en egen undersøkelse mot barn og unge i tillegg til telefonundersøkelsen vi har gjennomført. Vi anbefaler imidlertid at dette vurderes nærmere de kommende årene.

Publikumsundersøkelsen i Oslo

Oslo Kommune (ved Byrådsavdelingen for finans) gjennomfører med jevne mellomrom en publikumsundersøkelse. Målgruppen for undersøkelsen er personer over 18 år bosatt i Oslo. Formålet med undersøkelsen er å gi kommunens politikere og ansatte en oppdatert oversikt over hvordan innbyggerne opplever det å leve og bo i Oslo, og brukernes og publikums tilfredshet med/inntrykk av kommunens tjenester. I undersøkelsen har innbyggerne vurdert ulike forhold knyttet til Oslo som by og bydelen og området der de bor.

Den siste publikumsundersøkelsen ble gjennomført i 2014. Om lag 11 000 besvarte undersøkelsen i 2014 (svarprosent 40,2 prosent). De tidligere undersøkelsene ble foretatt i 1998, 2001, 2004, 2007 og 2010.

Publikumsundersøkelsen inkluderer en rekke spørsmål som er relevante for Områdeløft, mange av spørsmålene er imidlertid relativt like spørsmålene i Levekårsundersøkelsen. Undersøkelsen sendes ikke ut til respondenter utenfor Oslo og vil følgelig kun dekke 9 av 14 områder. På sikt kan det imidlertid vurderes å bruke publikumsundersøkelsen dersom også andre kommuner stiller likelydende spørsmål på relevante områder.

Rapporteringsskjema fra Områdeløft

Husbanken er gang med å endre rapporteringsrutinene for de enkelte Områdeløftene. Framtidig rapportering vil være elektronisk og felles for alle Områdeløftene. Rapporteringen vil fokusere på igangsatte aktiviteter og resultater fra disse. Enkelte variabler fra rapporteringen vil kunne tenkes brukt i et resultat- og effektmålingsverktøy.

Dette gjelder særlig Områdeløfts evne til å utløse midler fra eksterne. Rapporteringen kan også brukes til å innhente data om kunnskapsdeling, for eksempel om kunnskapsdelingsaktiviteter og resultater av disse.

Det nye rapporteringssystemet er forventet å være klart i løpet av 2015. Data fra rapporteringsskjemaet inngår ikke i årets måling, men kan være relevant å inkludere ved neste års måling.

4 Nullpunktsmåling

Dette kapitlet gir en oppsummering av nullpunktsmålingene for 2014. Målinger er gjort både for de tolv områdene som er en del av Områdeløft ved utgangen av 2014, og for de to områdeløftene som kommer med i 2015.

De detaljerte målingene presenteres i to delrapporter, hvor alle områdeløftene i Oslo er samlet i den ene og områdeløftene i Trondheim, Bergen og Drammen i den andre. Områdene presenteres utfra når Områdeløftet ble en del av programmet. For hvert området gis en kortfattet beskrivelse av Områdeløftet, herunder kart, muligheter, utfordringer og satsingsområder etterfulgt av måling på hver enkelt indikator.

4.1 Forklaring til målingene

For indikatorer der data er tilgjengelig over tid, presenteres dataene slik at en kan se utviklingen over tid. For indikatorer der vi kun har data for ett år, presenteres disse kun for dette året. I de kommende målingen vil imidlertid data også for disse kunne vise en utvikling over tid (dvs. fra og med nullpunktsmålingen).

Nullpunktsmålingen avdekker forskjeller mellom de ulike områdeløftene, men skal først og fremst legge grunnlaget for å følge utviklingen over tid. Hva indikatorene faktisk sier og ikke sier noe om er omtalt i kapittel 3 over, og innledningsvis i hver delrapport.

I gjennomgangen sammenligner vi utviklingen i hvert område med tilsvarende data for Norge, kommunen de tilhører, med Groruddalen for områdene i Oslo og med øvrige områdeløftområder. Når vi ser på utviklingen over en lengre periode sammenligner

vi relativ vekst. Det vil si at vekstforskjellene relateres til veksten i sammenligningsgrunnlaget.²⁶

Beskrivelsen av de ulike områdene er i stor grad basert på omtalen av Områdeløftet på Husbanken sin nettside.

4.2 Oppsummering av nullpunktsmålingene

Indikatorene som inngår i nullpunktsmålingene viser generelt at avvikene mellom områdeløftområdene og kommunene de inngår i er størst knyttet til innbyggernes trygghetsfølelse.

Forskjellene i de demografiske variablene mellom gjennomsnittet for områdeløftområdene og landet for øvrig er ikke så store, men det er relativt store forskjeller mellom områdeløftområdene.

Nedenfor oppsummerer vi først hovedbilde knyttet til Områdeløfts hovedmål. Deretter de fire delmålene (slik de er definert i denne målingen).

4.2.1 Stor grad av trivsel, men flere tydelig innslag av utrygghet i områdeløftområdene

Generelt er det ikke meget store forskjeller mellom indikatorutviklingen i områdeløftområdene og tilsvarende utvikling i kommunene områdeløftområdene er en del av.

På enkelte områder er det imidlertid vesentlige forskjeller. Det er også enkelte områdeløftområder som skiller seg ut fra de øvrige områdene.

Den indikatoren hvor det er størst forskjell mellom områdeløftområdene og resten av Norge er *utsatt-het fra kriminalitet*. Tre ganger så mange i område-

²⁶ Eks. $[(\text{vekst i A}) - (\text{vekst i B}) / (\text{vekst i B})]$

løftområdene svarer at ha har problemer med kriminalitet, vold eller hæververk i boområdet som i andre tettstedsområder i Norge (22 pst. vs. 7 pst.). Tøyen skiller seg spesielt ut med hele 52 pst. som svarer at de opplever slike problemer. Også i Indre Laksevåg og Årstad er det en høy andel som opplever slike problemer.

På spørsmål som kan knyttes til kriminalitetsproblemer, som *utrygghet etter at det har blitt mørkt*, er imidlertid forskjellene mindre. 15 pst. i områdeløftområdene svarer at de er utrygge eller svært utrygge. Dette er dobbelt så høy andel som i andre tettsteder i Norge (8 pst.), men altså mindre forskjell enn i opplevd kriminalitet. Mest utrygge følte innbyggerne i Stovner sentrum seg (24 pst.).

Forskjellene mellom områdeløftområdene og andre tettsteder i Norge blir enda mindre når vi spør om *trivsel i bomiljøet*. Her svarer i svarer 8,1 i norske tettsteder at de er fornøyd med bomiljøet sitt på en skala fra 0 til 10. I områdeløftområdene svarer de 7,4, en forskjell på beskjedne 9 pst. Minst fornøyd er beboerne i Stovner sentrum (6,8 pst.).

Demografiske variable spriker mye, men her er det ikke forskjellene mellom områdeløftområdene og resten av de relevante kommunene som er mest påfallende. Befolkningsveksten i områdeløftområdene er omtrent som på landsbasis, men med noen områdeløftområder med meget høy befolkningsvekst (Tøyen og Årstad) og andre med lav vekst (Romsås, Fjell og Saupstad-Kolstad). Det er også vekstområdene som har færrest barn i skolealder, noe som trolig henger sammen med betydelig vekst i innflytting av enpersonshusholdninger.

Andelen ikke-norske statsborgere adskiller seg lite fra kommunene de er en del av, selv om andelen er en god del høyere enn på landsbasis.

4.2.2 Relativt lave boliginvesteringer

Det investeres generelt lite i ny boligmasse i områdeløftområdene. I gjennomsnitt utgjorde omfanget av igangsatte kvm bygg i områdeløftområdene 35 pst. av Norge samlet, sett over perioden 2004-2013. Mest ble det bygd på Tøyen. På Romsås og Haugenstua ble det igangsatt svært lite nye byggeprosjekter.

Tilfredsheten med egen bolig er imidlertid like høy som i resten av landet. Ingen områdeløftområder skiller seg mye ut.

Som i landet for øvrig er mange beboere aktive i å pusse opp egen bolig. Andelen er likevel lavere enn hva som gjelder for landet som helhet. Færrest svarer at de investerer i egen bolig på Linderud og Stovner sentrum.

Prisnivået på boligene i områdeløftområdene er i gjennomsnitt noe høyere enn i landet som helhet, og prisutviklingen er positiv. Høyest prisnivå er det på Tøyen, lavest på Fjell og Romsås.

4.2.3 Lite tilbud av privat personrettet tjenesteyting

Innslaget av personrettede tjenester som handel og servering varierer mye mellom områdeløftområdene. I gjennomsnitt er det mindre innslag av slike lokalsamfunnstjenester i områdeløftområdene enn i byene de er en del av. Andelen har imidlertid økt noe, mens den har sunket i landet som helhet.

På Linderud, Stovner sentrum og på Furuset er det imidlertid betydelig innslag av slike tjenester. På Linderud og Furuset har også andelen økt siste ti år. På Fjell er imidlertid innslaget av slike tjenester svært lite. Slike tjenester er også lite tilstede i Ytre Arne, hvor andelen også har sunket.

4.2.4 Lite investeringer i, men fornøydhhet med møteplasser og uterom

Det har siste ti år blitt investert klart mindre innen områdeløftområdene enn i landet for øvrig av kulturbygg, idrettsanlegg, forsamlingslokaler, lekeplasser o.a.

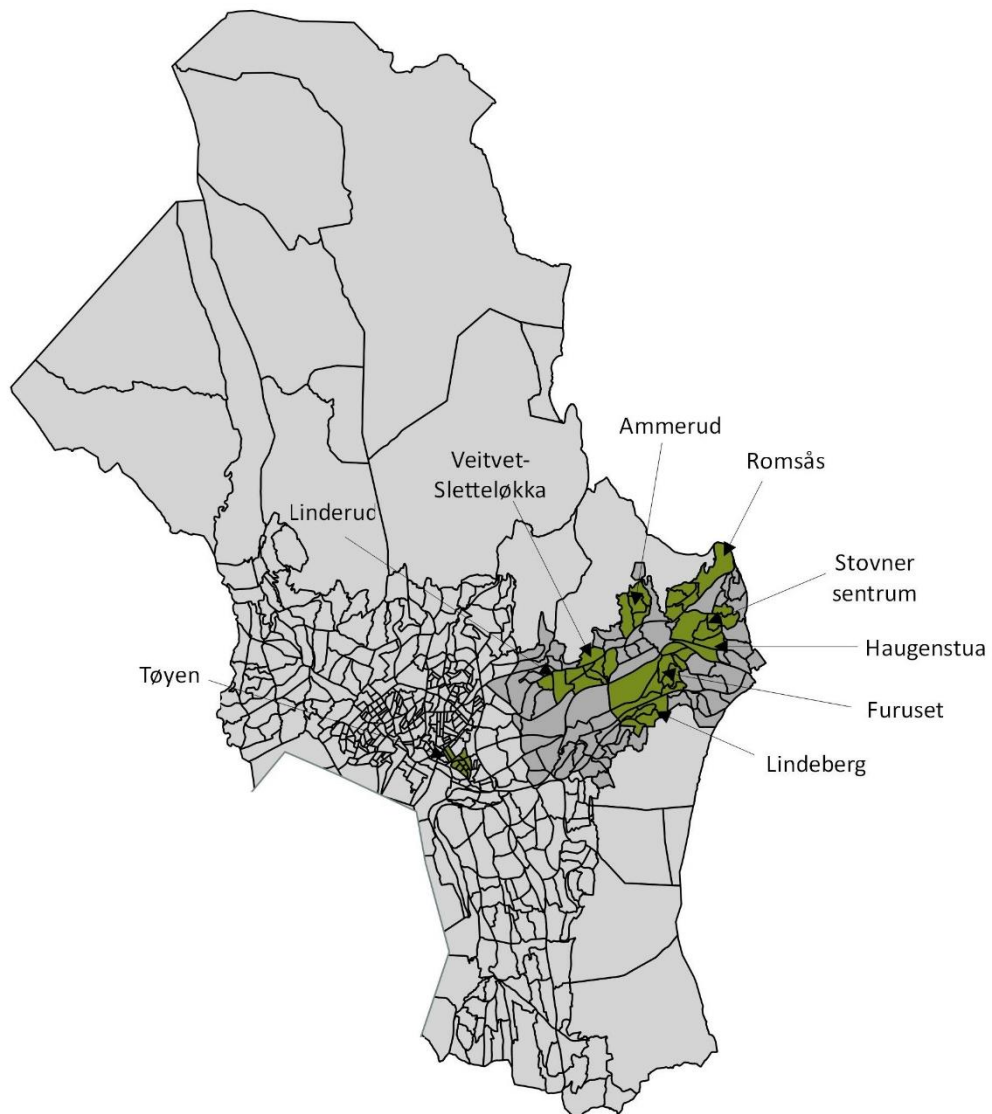
Innbyggerne er imidlertid gjennomgående like fornøyd med sine friluft og rekreasjonsmuligheter som i resten av landet. Unntaket er Tøyen. Tøyenbeboerne bruker til gjengjelde mer enn andre lokale møteplasser. Fjell er det områdeløftområdet som i minst grad bruker lokale møteplasser.

4.2.5 Lite sosialt utenforskap.

Det er også små forskjeller i sosiale indikatorer som opplevd utenforskap og andel uføretrygde.

Andelen uføretrygdede av antall personer i arbeidsfør alder er riktignok vesentlig høyere i områdeløftområdene enn i de respektive kommunene (5,8 vs. 3,4 pst. i gjennomsnitt for kommunene). Men uføreandelene minker både i områdeløftområdene og i kommunene de er en del av. Unntaket er Stovner sentrum hvor uføreandelen både er relativ høy (7,8 pst) og økende.

FIGUR 4.1
Områdeløft i Oslo

Kilder: DAMVAD og Statistisk sentralbyrå

Note: Mørkegrått område er Groruddalen, mens de grønne områdene er områdeløftene

Kilder

Forskning og utredninger:

Alghasi Sharam, E.Eide og T. Hylland Eriksen (red.) (2012): Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge. Oslo,

Alghasi, Sharam, Elisabeth Eide og Thomas Hylland Eriksen (2012): Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge. Oslo, Cappelen Damm Akademisk

Andersson, Roger og Åsa Bråmås (2004): Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: can area based urban policies counteract segregation processes?, Housing Studies, 19(4)

Asplan Viak (2007): «Virker medvirkning virkelig?» Evaluering av planmedvirkning i storbyene

Asplan Viak og Agenda Kaupang (2010): Følgeevaluering av Groruddalsatsingen

Asplan Viak og Agenda Kaupang (2011): Evaluering av Husbankens innsats i Groruddalen

Brofoss og Barstad (2006): Internasjonale erfaringer med områderettete tiltak i storbyer. En litteraturstudie. SSB notat 2006/56. Statistisk sentralbyrå

Christensen, Gunvor, Maria Falk Mikkelsen, Katrine Buchholt Pedersen, Anna Amilon (2010): Boligsociale innsatser og huslejestøtte. Kortlegning og programevaluering av landsbyggefondens 2006-2010-pulje. København, SFI-rapport 10:15

DAMVAD, Samfunnsøkonomisk analyse, Bull & co og Reidar Mykletun (2014): Utredning om norsk serveringsnæring.

David J. Storeys (1999): Six Steps to Heaven: Evaluating the Impact of Public Policies to Support Small Businesses in Developed Economies» inkludert i Sexton, Donald L. and Hans Landström (eds).

The Blackwell Handbook Of Entrepreneurship. Blackwell Publishing, 1999 (s. 176-194)

Econ Pöyry (2012): Følgeevaluering av Områdeløft i Groruddalsatsinga, Econ/Proba samfunnsanalyse 2007-2010

Emmelin, Maria og Malin Eriksson (2012): Kan sosial kapital "bygges inn" i våre boligområder og dermed bedre innbyggernes opplevde og mentale helse? Et diskusjonsgrunnlag gjennomført for Kommisjonen for et sosialt bærekraftig Malmø. http://malmo.se/download/18.1558e15e13973eeaa0e8000246/Socialt+kapital+i+bostadsomr%C3%A5den_Emmelin.pdf

Engberg, Lars (2008): Den horisontale søjle – Et strategisk utviklingsperspektiv for koordinering af områdeindsatser i Københavns Kommune, Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet

Evaluering Den særlige byfornyelsesinnsats 2004-2010 (2012): Socialministeriet

Fimreite, Anne Lise og Tor Medalen (red) (2005): Governance i norske storbyer. Mellom offentlig styring og privat initiativ, Oslo: Spartacus Forlag

Ham and Manley (2009): The effect of neighbourhood housing tenure mix on labour market outcomes: a longitudinal investigation of neighbourhood effects

Husbanken (2013): Program for Områdeløft

Husbanken. Erfaringer med områdesatsinger i Europa – en litteraturstudie. http://www.husbanken.no/~media/Omradeloft/Notat_Europeiske_erfaringer1.ashx

Ingar Brattbakk and Terje Wessel (2013): Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income

- and Employment among Adolescents in Oslo, *Urban Studies*, 50(2) 391–406, February 2013
- Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDi) (2014): Tverrsektorielt samarbeid i områdesatsing
- Klausen, Jan Erling, Sveinung Arnesen, Dag Arne Christensen, Bjarte Folkestad, Gro Sandkjær Hanssen, Marte Winsvold og Jacob Aars (2013): Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen, Samarbeidsrapport NIBR/Uni Rokkansenteret
- Nilsson, B., U. Lindstrøm, D. Nåden; (2006). Is loneliness a psychological dysfunction? A literary study of the phenomenon of loneliness. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. Vol. 20.
- Musterd, Sako og Wim Ostendorf (2008): Integrated urban renewal in the Netherlands: a critical appraisal, *Urban Research & Practice*, 1(1)
- Nowosielski, Michal (2012): Between Area-Based Initiatives and Community- Development Programmes. The Example of the Soziale Stadt Programme», *Sociologija i proctor*, 50(3)
- Oslo Kommune (2014): Innsatser i utsatte områder – erfaringer fra Groruddalsatsingen
- Oslo-trender (2011): Oslo kommune, Byrådsavdeling for finans og næring, http://www.kommuneplan.oslo.kommune.no/get-file.php/byr%C3%A5dsavdeling%20for%20finans%20%28FIN%29/Internett%20%28FIN%29/Dokumenter/Oslo-trender_2011-fra%20trykkeriet.pdf
- Rodrigues (2008): Estimating the impact of England's area-based intervention 'New Deal for Communities' on employment *Regional Science and Urban Economics* 39 (2009) 323–331
- Ruud, Marit Ekne, Jørn Holm-Hansen, Vibeke Nenseth og Andres Tønnesen (2011): Midtveiseevaluering av Groruddalsatsinga, NIBR/TØI
- Rønning, Rolf og Bengt Starrin (red) (2009): Sosial kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsatte gruppers sosiale forankring. Oslo, Gyldendal akademisk
- Skifter Andersen, Hans (2002): Excluded Places: The Interaction Between Segregation, Urban Decay and Deprived Neighbourhoods. *Housing, Theory and Society*, 19(3-4)
- Skifter Andersen, Hans (2003): Urban Sores: On the Interaction Between Segregation, Urban Decay, and Deprived Neighbourhoods, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Smith, Gillian R. (1999): Area-based Initiatives: The rationale and options for area targeting.
- Sosialt hållbar stadsutvikling- en kunnskapsoversikt. Boverket (2010): Sverige, Regjeringsoppdrag
- St.meld. nr. 31 (2006-2007): Åpen, trygg og skapende hovedstadsregion
- Telemarksforskning (2013): Programteori for attraktivitet, Rapport 13/2013
- Tosics, Iván (2009): Dilemmas of Integrated Area-Based Urban Renewal Programmes, *The URBACT Tribune*, November 2009
- Trondheim Kommune (2013): Områdeprogram for Saupstad-Kolstad, 2013-2020, Forprosjektet "Saupstad-Kolstad" 3. utgave
- Vranken, Jan (2008): Cities and neighbourhoods in difficulties. Some propositions on people, places

and policies, Keynote paper for the European Council of the Ministers for Urban development conference, Marseille, 25 November 2008

Wessel, Terje (1997): Boligsegregasjon – en drøfting av underliggende prosesser, Prosjektrapport, Norges byggforskningsinstitutt
Wessel, Terje (2013): Hvilken betydning har nabolaget for barns utvikling og livssjanser i Barne-, ungdoms- og familieetaten (red.) Oppvekstrapporten 2013

Wilson and Kelling (1982): Broken Windows theory, The police and neighborhood safety, The Atlantic, Manhattan institute.

Ødegård, Guro (2010) Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn. En studie om integrasjon og sosial kapital, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Årsrapport 2010/Handlingsprogram 2011 (http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/getfile.php/plankontoret%20for%20groruddalen%20%28GRORUDDALEN%29/Internett%20%28GRORUDDALEN%29/Rapporter/%C3%A5rsrapporter%202010%20handlingsprogram%202011/PG3_web.pdf)

Medieoppslag:

OK å gå på gettoskole, Klassekampen (24.09.2007): <http://www.klassekampen.no/48135/article/item/null/ok-a-ga-pa-gettoskole>

Hvem vil vi være nabo med hvem?, NRK (01.02.2013): http://www.nrk.no/ytring/hvem-vil-vi-vaere-nabo-med_-1.10892287

Vedlegg

4.3 Intervjuobjekter

Organisasjon	Navn
Husbanken	Katrine Maurset Woll Maja Flatå
Områdeløft Stovner	Andreas Mjærum Behring
Områdeløft Lindeberg	Lone Singstad Pålshagen
AFI/ HiOA	Ingar Brattbakk
NOVA/HiOA	Viggo Nordvik

4.4 Deltagelse på programledersamling

Dato	Sted	DAMVAD-bidrag
17.06.2014	Trondheim	Presenterte formål med prosjektet og utkast til mål og indikatorer. Ledet diskusjon.
16.10.2014	Oslo	Presenterte mål og indikatorer. Ledet diskusjon.

4.5 Grunnkretser som inngår i Områdeløft

En liste over grunnkretser som utgjør de ulike områdeløftene er presentert i tabeller nedenfor.

Groruddalen (Oslo)

By	Bydel	Områdeløft	Grunnkrets
Oslo	09 Bjerke	Veitvet - Sletteløkka	4112 Veitvet
Oslo	09 Bjerke	Veitvet - Sletteløkka	4113 Sletteløkka
Oslo	09 Bjerke	Veitvet - Sletteløkka	4120 Veitvet vest
Oslo	09 Bjerke	Veitvet - Sletteløkka	4121 Veitvet senter
Oslo	09 Bjerke	Veitvet - Sletteløkka	4122 Bredtvet
Oslo	09 Bjerke	Linderud	4109 Borrebekken
Oslo	09 Bjerke	Linderud	4110 Vollebekk
Oslo	09 Bjerke	Linderud	4111 Linderud
Oslo	09 Bjerke	Linderud	4119 Nedre Linderud
Oslo	10 Grorud	Romsås	3901 Østre Romsås
Oslo	10 Grorud	Romsås	3905 Bånkall
Oslo	10 Grorud	Romsås	4010 Vestre Romsås
Oslo	10 Grorud	Romsås	4012 Bjøråsen
Oslo	10 Grorud	Romsås	4013 Svarttjern
Oslo	10 Grorud	Ammerud	4002 Ammerudskogen
Oslo	10 Grorud	Ammerud	4003 Ammerud
Oslo	10 Grorud	Ammerud	4015 Ammerudgrenda
Oslo	10 Grorud	Ammerud	4016 Ammerudkollen
Oslo	11 Stovner	Stovner sentrum	3903 Tokerud
Oslo	11 Stovner	Stovner sentrum	3917 Stovner senter
Oslo	11 Stovner	Stovner sentrum	3906 Nedre Fossum
Oslo	11 Stovner	Stovner sentrum	3921 Forsheimer
Oslo	11 Stovner	Stovner sentrum	4008 Nedre Rommen
Oslo	11 Stovner	Haugenstua	3907 Stig
Oslo	11 Stovner	Haugenstua	3914 Smedstua
Oslo	12 Alna	Furuset	3801 Nyland
Oslo	12 Alna	Furuset	3805 Nordre Lindberg
Oslo	12 Alna	Furuset	3806 Nordre Furuset
Oslo	12 Alna	Furuset	3807 Søndre Furuset
Oslo	12 Alna	Furuset	3809 Gransdalen
Oslo	12 Alna	Furuset	3810 Sletten
Oslo	12 Alna	Furuset	3814 Furuset stadion
Oslo	12 Alna	Furuset	3815 Haugen
Oslo	12 Alna	Furuset	3818 Gran
Oslo	12 Alna	Furuset	3819 Vestre Furuset
Oslo	12 Alna	Lindeberg	3802 Lindberglia
Oslo	12 Alna	Lindeberg	3803 Søndre Lindberg
Oslo	12 Alna	Lindeberg	3804 Lindebergåsen
Oslo	12 Alna	Lindeberg	3816 Kløftehagen
Oslo	12 Alna	Lindeberg	3817 Skjønnhaug

Bergen

By	Bydel	Områdeløft	Grunnkrets
Bergen	120105 Laksevåg	Årstad	12010201 Gyldenpris
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010202 Stranden
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010203 Strandlien
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010204 St Markus
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010205 Krohnaviken
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010206 Bøhmergaten
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010207 Solheimsviken
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010213 Ny-Kronborg
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010214 Løvstakkeveien
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010215 Blekenberg
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010216 Firdagaten
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010217 Solheim sekundærstasjon
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010307 Inn dalen
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010310 Rautjern
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010311 Ernst Sars vei
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010312 Langhaugen
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010313 Joachim Lampes vei
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010314 Henrik Mohns vei
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010316 Fageråsen
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010317 Tveitevatnet
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010318 Adolph Bergs vei
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010319 Nordahl Rolfsens vei
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010320 Vestrebø
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010325 Knausen
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010413 Paddemyren
Bergen	120107 Årstad	Årstad	12010414 Mannsverk
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012009 Kringsjø
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012008 Laksevågsneset
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012007 Lille Damsgård
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012006 Laksevåg sentrum
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012005 Store Damsgård
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012004 Frydenbø
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012003 Øvre Damsgård
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012001 Melkeplassen
Bergen	120105 Laksevåg	Indre Laksevåg	12012002 Solhaugveien
Bergen	120101 Arna	Ytre Arna	12011004 Gaupås
Bergen	120101 Arna	Ytre Arna	12011003 Festtangen
Bergen	120101 Arna	Ytre Arna	12011002 Ytre Arna
Bergen	120101 Arna	Ytre Arna	12011001 Breisteinsli

Trondheim

By	Bydel	Områdeløft	Grunnkrets
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017209 Flatåsen-Saupstad 9
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017210 Flatåsen-Saupstad 10
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017211 Flatåsen-Saupstad 11
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017212 Flatåsen-Saupstad 12
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017213 Flatåsen-Saupstad 13
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017214 Flatåsen-Saupstad 14
Trondheim	160104 Heimdal	Saupstad-Kolstad	16017218 Flatåsen-Saupstad 18

Drammen

By	Bydel	Områdeløft	Grunnkrets
Drammen	Austad/Fjell	Fjell	06020813 Danvik-Fjell 13
Drammen	Austad/Fjell	Fjell	06020814 Danvik-Fjell 14
Drammen	Austad/Fjell	Fjell	06020815 Danvik-Fjell 15
Drammen	Austad/Fjell	Fjell	06020816 Danvik-Fjell 16
Drammen	Austad/Fjell	Fjell	06020817 Danvik-Fjell 17

Tøyen

By	Bydel	Områdeløft	Grunnkrets
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2401 Tøyen rode 1
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2504 Grønland rode 4
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2506 Grønland rode 6
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2601 Kampen rode 1
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2408 Tøyen rode 8
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2409 Tøyen rode 9
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2602 Kampen rode 2
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2604 Kampen rode 4
Oslo	01 Gamle Oslo	Tøyen	2605 Kampen rode 5

4.6 Mål for Områdeløft

Eksisterende målbylde (bærekraftsmålet)

Omformulering målbylde (bærekraftsmålet)

Kilde: DAMVAD

DVAAD
COPENHAGEN . OSLO . STOCKHOLM

Badstuestræde 20
DK-1209 Copenhagen K

Grensen 13
N-0159 Oslo

Waterfront Building
Klarabergsviadukten 63,
SE-101 23 Stockholm